

nr. 4 / august 2014 – 76. årgang

GRÆNSEN

magasin for mindretal, sprog og kultur

DANMARK OG DANSKERNES LIV

Kulturminister Marianne Jelved
om folkeoplysningens opgave

jUNG zuSAMMEN

Et grænseoverskridende
ungdomsmøde

GRÆNSEFORENINGEN
FOR EN ÅBEN DANSKED

INDHOLD

MENINGEN MED DANMARK OG DANSKERNES LIV

Den flade struktur i Danmark er erstattet af topstyring, nyttetænkning er sat i stedet for værdier, og kompetencer er blevet vigtigere end dannelse. Det har trængt folkeoplysningen i defensiven. Interview med kulturminister Marianne Jelved om udfordringerne til folkeoplysningen.

SIDE 4

JUNG zuSAMMEN – ET GRÆNSE- OVERSKRIDENDE MØDE

Som led i markeringen af 150-året for slaget ved Dybbøl Mølle blev der i juli afviklet et internationalt højskoleophold for unge i Aabenraa nord for grænsen og i Leck på den tyske side af grænsen. Hundrede unge mødtes for at udforme ideer til, hvordan man gør grænselandet til en mere attraktiv landsdel.

SIDE 12

GRÆNSEN ER MED TIL AT DEFINERE OS

Vi har brug for grænser for at definere os selv og at vide, hvem vi er, og hvor vi hører til. Som mennesker, som folk og som nation. Ellers bliver vi utrygge, indelukkede, ubevægelige og i værste fald krigeriske. Artikel af Mette Bock.

SIDE 16

LÆS OGSÅ

- SIDE 20 EUROPÆISKE MINDRETALSSPØRGSMÅL PÅ DAGSORDENEN
- SIDE 22 LYS OVER LINNEMANN
- SIDE 24 UKENDT TYSK BILLEDmateriale fra 1864
- SIDE 26 fra PLOVEN – OG HVORHEN?
- SIDE 28 "SKAL VI TALE LIDT OMkring DET DANSKE Sprog?"
- SIDE 32 DEBAT

WWW.GRÆNSEN.DK

NYHEDER, AKTUALITET OG DEBAT

LEDER

LØVEN KNURRER

Af Mette Bock, formand

Hvilken sommer, der nu går på hæld! Sol, blæst, varme og lidt vand. Ikke for meget og ikke for lidt, men sådan lige tilpas, så landmænd og feriefolk for en gangs skyld har været tilfredse på samme tid. Skuldrene falder ned, ryggen rettes, blikket skuer mod horisonten.

Min kæreste, som jeg har været gift med i 36 år, og jeg tilbragte vidunderlige sommerdage i den sydligste del af Norden. Ja, ja, krakiler, Sydslesvig hører selvfølgelig ikke med til Norden sådan helt bogstaveligt, juridisk og nationalt. Men med historien i bagagen kan vi vel i sindene, denne milde sommer, godt strække elastikken.

Vi besøgte de små steder og de store mindesmærker. Talte med folk og fæ, med tyske og danske. Med dem, der har rødder i den slesvigske muld. Og konstaterede, at klogskab findes overalt, hvis man åbner sindet.

Hvor sker der meget godt i Sydslesvig, hvis man gør sig den ulejlighed at gå under radaren, tale med mennesker og ikke blot konferere med institutioner og organisationer og dem med stjerner på skuldrene. De dansksindede i Sydslesvig tager sagen i egen hånd, lever livet i dagligdagen og lader dem, der vil, stå til søs. Stå aldrig til søs, lad de andre stå, som vi synger – og giv så venligst os andre lov til at leve livet med det indhold, vi ønsker og det sindelag, vi har.

Den 25. juli deltog jeg i markeringen af Isteddagen på kirkegården i Flensborg. Traditionen tro blev der nedlagt kranse og chefredaktøren for Flensborg Avis, Jørgen Møllekær, holdt tale. Den var god, den tale, for Jørgen talte om den kloge løve.

Jeg kan også godt lide Istedløven, selvom han har måttet lide den tort at blive taget til indtægt for nationalisme, krigsgalskab, overmod og det, der er værre. Han er blevet flyttet efter tilfældige magthaveres forgodtbefindende. Tillagt motiver, han ikke har. Alt sammen uden at kunne protestere.

Jeg ved godt, hvorfor jeg nærer varme følelser for Istedløven. Jeg kom tilfældigvis forbi på cykel den dag i 2011, da den stolte løve skulle fragtes bort fra pladsen bag Tøjhusmuseet i København. Der hang han og dinglede, med ydmygende seler under maven, mens en kran fik ham fragtet op på en lastbil som et stykke tilfældigt vraggods.

Jeg så ham i øjnene, og vi blev enige om at mødes igen under mere ligeværdige forhold. Det har vi gjort flere gange, siden han kom til Flensborg. Han er endelig kommet hjem og står fantastisk dér på højdedraget i Flensborg.

Men hvad var nu det? Hørte jeg ham knurre? Efter ceremonien inviterede generalkonsulen og hans frue generøst alle deltagere på morgenmad i konsulatet. Jeg kunne ikke få løvens knurren ud af hovedet. Så efter kaffen vendte jeg tilbage til kirkegården og spurgte ham, hvad meningen var med hans knurren sådan en sommermorgen, hvor landmænd og feriefolk ellers for en gangs skyld er enige.

•• Hvor sker der meget godt i Sydslesvig, hvis man gør sig den ulejlighed at gå under radaren, tale med mennesker og ikke blot konferere med institutioner og organisationer og dem med stjerner på skuldrene ••

Jo, advarede Istedløven. Pas på! Der er for meget, der gløder under overfladen. Antisemitismen stikker sit grimme fjæs frem i Europa. Hamas terroriserer både Israel og palæstinenserne. Civile dræbes, når de tror sig i sikkerhed. Russerne udfordrer Ukraines grænser. Muslimer slås i hartkorn med islamister. Folkeretten krænkes og talrige steder i verden majoriserer flertal mindretal.

Gløderne kan blive til ild, hvis I ikke handler klogt, hvis I skede løven. Og her, lige her, kan erfaringerne fra vores eget grænseland inspirere. Man kan finde løsninger på de store konflikter ved at lære af de små sejre. Men det forudsætter, at I retter ryggen, lærer af historien, fortæller om den – og ser mod nye horisonter. Også i grænselandet, knurrede løven.

MENINGEN MED DANMARK OG DANSKERNES LIV

Den flade struktur i Danmark er erstattet af topstyring, nyttetænkning er sat i stedet for værdier, og kompetencer er blevet vigtigere end dannelse. Det har trængt folkeoplysningen i defensiven. Men vær beredt, siger kulturminister Marianne Jelved, det gærer på ny.

Af Erik Lindsø

“En minister, der tager på højskole! Det er jo ligeså overraskende, som hvis det var dronningen, der gjorde det,” udbød en kollega, da han konstaterede, at kulturminister Marianne Jelved bruger en uge af sin sommerferie på Grundtvigs Højskole i Hillerød sammen med 60 andre danskere på kurset “Globalisering og demokrati”.

Det er som højskoleelev, GRÆNSEN møder kulturministeren i frokostpausen en varm julidag.

Marianne Jelved er som kulturminister også minister for folkeoplysning og højskoler, og GRÆNSEN møder hende for at få formuleret folkeoplysningens aktuelle rolle.

“Folkeoplysning finder sted, når den enkelte sammen med andre får større indsigt, forstår ting og ser ting i nyt lys, og man derudaf gør noget – handler og forandrer noget. At der på den måde sker noget nyt,” svarer Marianne Jelved, da vi forsøger at indkredse, hvad hun forstår ved folkeoplysning.

“Det, der karakteriserer folkeoplysningen – og det, der er dens styrke – er, at den finder sted udenfor det organiserede politiske system – i det, vi i dag kalder civilsamfundet,” forklarer hun.

FRIHEDEN TIL AT FOLDE SIG UD

For Marianne Jelved er folkeoplysning uløselig forbundet med dannelse, og dannelse forklarer hun som “menneskets søgen efter mening.”

“Dannelse opstår, når eksistentielle problemstillinger bliver så presserende for dig, at du må snakke med andre om dem. Når du bliver provokeret og oprørt, f.eks. ved, at du opdager, at du er blevet forført af en politiker, eller du frustreres over EU og stiller spørgsmålet: hvad skal vi der?”

“Sådan som jeg forstår dannelse, er det en proces, som skal finde sted i fællesskab. Du kan ikke af dig selv ved at læse bøger dag ud og dag ind blive dannet. Du dannes i ►

•• Vi har fået professionelle politikere, der i stedet for at lytte – f.eks. ved at inddrage folkeoplysningen til at skabe en folkelig debat – blot træffer de ubehagelige beslutninger ••

► relationer med andre og i den udvikling, der her sker. Det er i det møde, der her opstår, at vi for alvor kan blive klogere på det, der optager os, bekymrer os eller den problemstilling, man vil, der skal gøres noget ved. Det er den energi, der opstår, når du mødes med nogle, der er optaget af det samme som dig, der gør dig stærkere som individ.”

Ordet fællesskab og forståelsen for, at nødvendigheden af at finde sammen om at udrette noget, der er til fælles bedste, går igen, når Jelled skal forklare sig.

“Folkeoplysningen har i mere end hundrede år bidraget til at give os en fælles forståelse for, hvorfra vi kommer – en grundenighed om, at vi ikke er noget uden et fællesskab. Folkeoplysningen har lært os, at et samfund bare af individualister kan ikke lade sig gøre.”

“Opgaven er at forstå, at den individuelle frihed handler om frihed til at vælge det, der er til fælles bedste. Og her må man opgive noget af sig selv. Det handler om en social tilgang til vores samfund, hvor vi har en accept af forskelligheden – at vi som individer har lov til at tage udgangspunkt der, hvor vi er, og der finde ud af, hvad der er til fælles bedste.”

“Det vigtige er den frihed, der ligger i, at det, vi mødes om, kan komme til udfoldelse. Den frihed er mentalt vigtig for et samfund.”

FRA FLAD STRUKTUR TIL TOPSTYRING

Folkeoplysningen har givet Danmark et særkende, mener Jelled, og hun nævner andelsbevægelsen, ‘den danske model’ og vores evne til at indoptage ny teknologi – en evne, vi har haft med os, siden andelsbevægelserne opstod i 1800-tallet.

“Folkeoplysningen har givet os en langt mere flad struktur, end man kender i andre lande. Vi har meget kort mellem hierarkierne. Vi er gode til at skabe eliter på alle niveauer – eller vi har været.”

Er eller har været?

“Ja, jeg siger ‘har været’, og det er det, der er udfordringen, som jeg ser det som politiker. Jeg er enig med Lars Bo Caspersen (professor ved Institut for Statskundskab på Københavns Universitet, red.), når han i bogen “Danmark i verden” har den pointe, at vi er gået fra at have et infrastrukturelt magthierarki til at have en demagogisk magtstrategi.”

Og her mener han vel, at demagogerne er jer politikere?

“Han mener, at vi er gået fra at have en konsensus mellem organisationer – arbejdsmarkedets parter, politikere osv. – til at have en snæver topstyring. Og det er rigtigt. Og derfor har vi indenfor de sidste par årtier fået en anden måde at lave politik på, end vi har været vant til i Danmark i mere end hundrede år.”

Jelled forklarer, at den siddende regering ved sin tiltrædelse faktisk havde en intention om at ændre det – symboliseret i statsminister Helle Thorning-Schmidts udsagn: “Der vil blive regeret ud af vinduerne.” Men hun erkender samtidig, at det har vist sig at være svært, fordi centraladministrationen har indrettet sig efter topstyring, og inertien her er stærk.

“Men man kan gøre tingene anderledes,” pointerer hun – og kommer med et eksempel fra sit eget ministerium:

“Det første, jeg fik at vide, da jeg blev kulturminister, var, at der skulle

udarbejdes en ny arkitekturpolitik. Ministeriets embedsmænd lavede et udkast med 10 punkter, der skulle være grundstammen i udformningen, og jeg havde selv et 11. punkt, jeg ville have med. ‘Men,’ sagde jeg, ‘jeg vil gerne have, at det her bliver sendt til høring hos alle dem, der har noget med arkitektur at gøre, og vi indkalder dem til en konference, og jeg deltager hele dagen.’ Ministeriets folk var ved at gå bagover. Efterfølgende var der en række arrangementer, hvor jeg har været med, og hvor alle er blevet hørt, og nu har vi fået et papir med fire hovedpunkter og 60 initiativer til, hvordan vi kan få en arkitekturpolitik med mennesker i centrum.

Vi kunne sagtens have gennemført en ny arkitekturpolitik ud fra embedsmændenes 10 punkter og med ministerens 11. punkt tilføjet, men det er blevet til i et samvirke med alle dem, der nu skal føre det ud i livet.

Jeg mener, at med den måde at føre politik på viderefører vi ånden fra andelsbevægelsen: aktørerne selv formulerer problemerne, de er med til at finde løsningsmodellerne, og bagefter er de med til at implementere dem.

Den nye arkitekturpolitik bliver til noget i virkelighedens verden, fordi alle dem, der er aktører i den, har været med i processen, og det, vi har besluttet, er deres arkitekturpolitik. De er medejere.”

DEN FOLKELIGE DEBAT MÅ GENEROBRES

Vil du med eksemplet sige, at det burde man også gøre i andre ministerier, når der skal gennemføres love, der påvirker os alle?

“Ja, sådan burde det politiske arbejde være, mener jeg.”

Og i et mere eftertænksomt tonefald tilføjer hun: “Vi er jo vant til det. Danmark er vant til det. Meget af den lovgivning, der er gældende i dag, er jo blevet til, fordi man har taget diskussionerne med dem, der har været involveret i det. Derfor har der været en forståelse for, hvordan man implementerede det.”

Marianne Jelled nævner Den Blå Betænkning – folkeskolereformen i 1961 – som eksempel på den flade magtstruktur, hvor alle var med i processen. Til forskel fra den aktuelle folkeskolereform, som blev gennemført ved topstyring.

“Det, jeg vil sige med det, er, at man skal huske at inddrage borgerne, inden man gør noget andet. Vi kan godt gennemføre politik på den måde.”

Men denne topstyring er måske netop folkeoplysningens frustration, fordi den hermed er blevet sat ud af kraft?

“Ja, det er jeg med på, og det har forandret rigtigt meget i vores samfund – meget mere, end vi er bevidste om. Vi har fået professionelle politikere, der i stedet for ►

- at lytte – f.eks. ved at inddrage folkeoplysningen til at skabe en folkelig debat – blot træffer de ubehagelige beslutninger.”

Og det synes du, er forkert?

“Ja, jeg synes, det er forkert. Og det er der, jeg ser folkeoplysningen komme på banen, for hvis man nu virkelig kunne få folk til at sige: ‘Vi vil altså også være med til at diskutere, hvilken skole vi skal have – også selvom vi ikke har børn i den, for det vedrører os alle sammen, fordi vi jo er borgere i samfundet. Vi vil være med til at diskutere: hvad er meningen med den lov, der nu gennemføres.’ Det vil være fantastisk.”

MENINGEN MED LIVET

“Jeg ville ønske, at folkeoplysningen – ja, gerne inden for det næste år, for det haster – kunne være med til at løfte det her som et folkeligt krav, så vi som politikere pludselig ser, at der står tusindvis af mennesker nedenfor på Christiansborg Slotsplads og forlanger: ‘Vi vil vide, hvad meningen er!’”

Meningen med ...?

“Ja, hvad er meningen med Danmark og med danskernes liv? Hvilken rolle mener vi, Danmark skal spille i verden? Hvad skal vi bidrage med? Har vi noget at byde ind med, eller skal vi passe os selv? Er det det, der er meningen?”

Hvorfor er denne meningsdebat blevet vanskelig?

“Vores problem lige nu er, at vores værdidiskussioner hele tiden ramler ind i rationalitet. Det rationelle, økonomiske sprog dominerer alt, og det går simpelthen galt, for det sprog kan ikke bruges til at diskutere, hvad meningen med livet er.”

Marianne Jøved medgiver, at politikere for ofte er så optaget af økonomi og rationaliseringer, at de væsentligste diskussioner om Danmarks og danskernes eksistensvilkår fortoner sig.

“Meningen med livet er jo ikke, at du skal den korteste vej fra a til b. Meningen er at finde ud af, *hvorfor* du skal fra a til

● ● **Jeg ville ønske, at folkeoplysningen – ja, gerne inden for det næste år, for det haster – kunne være med til at løfte det her som et folkeligt krav, så vi som politikere pludselig ser, at der står tusindvis af mennesker nedenfor på Christiansborg Slotsplads og forlanger: “Vi vil vide, hvad meningen er!” ● ●**

b – og hvorfor ikke c. Derfor er det ikke nok, hvis vi kun har en økonomisk målestok til at regne ud, hvilken vej vi skal gå. Det giver jo ikke andet svar end en økonomisk mening. – Og det er jo ikke nok ... at have en økonomisk mening med livet,” tilføjer ministeren stilfærdigt og med alvor i stemmen.

OPGØR MED NYTTETÆNKNINGEN

Marianne Jelved mener, der er behov for et opgør med den rationelle tænkning, hvor nytteværdien er det, der er altings målestok.

“Vi lever i en tid, hvor det er nyttetænkningen, der råder. I alle forhold og på alle niveauer skal ting gøre nytte. Derfor ramler vores værdidiskussioner hele tiden ind i rationaliteter.”

“Men meningen får du jo ikke blot ved at læse finansloven. Du er nødt til at bruge nogle andre kategorier, som vi kender fra det alment universelle menneskelige. Det, der udtrykkes i kunst, filosofi, mytologi og religion. Det er alle de kategorier, der beskæftiger sig med, hvad livet er for en størrelse, hvad der er godt og ondt osv. Det kan man jo ikke læse i en finanslov, og derfor er vi nødt til at genoplive og forstå, at det jo ikke er et enten-eller, men at det rationelle og det irrationelle skal arbejde sammen.”

Marianne Jelved er klar i mælet, og man er ikke i tvivl om, at vi taler om en sag, der for hende er en hjertesag. Hun vil have folkeoplysningen på banen, så det bliver naturligt på alle niveauer at diskutere meningen med det liv, vi skal leve sammen og hver for sig.

“Du bliver klogere af dem, du toppes med, må bøje dig for, eller som overbeviser dig,” forklarer hun, og bruger højskolekurset, hun er deltager på, som eksempel:

“Vi er over 60 mennesker samlet her, fordi vi leder efter nogle svar, vi kan forstå, og som vi kan bruge. Det er svar, du ikke kan trække i en automat, for det handler om noget, hvor der ikke er endelige svar.”

VI KAN IKKE TESTE OS TIL DANNELSE

“Det, jeg oplever ved tage en uge på højskole, er det, jeg kalder dannelse. Jeg bliver simpelthen klogere på mit liv og mit samfund. Det er det, der skal kendetegne folkeoplysningen. Det er det, der skal finde sted på højskoler og efterskoler – og for den sags skyld også i folkeskolen. Men folkeskolen har tabt dannelsesdimensionen, fordi vi har glemt at styre efter, hvad meningen er med folkeskolen. Du kan godt lave mange tests, men du skal hele tiden holde dig for øje, at der er og skal være en mening, der ligger ud over det, der kan måles. Med folkeskolen

● ● **Jeg mener, vi skal føre politik, så vi viderefører ånden fra andelsbevægelsen: aktørerne selv formulerer problemerne, de er med til at finde løsningsmodellerne, og bagefter er de med til at implementere dem ● ●**

kan det siges superkort, at der skal børnene lære at blive medborgere. Det er det, lærerne skal styre efter, og det er i den forbindelse, de skal lære eleverne at læse, skrive og regne og alt det andet, der skal til for at blive medborger. Men det er det, der er formålet med folkeskolen. Meningen med skolen er derfor ikke kun det nyttebetragtede, for så går det fuldstændigt galt. Det samme gælder de andre uddannelser, vi har.”

Hvad sker der i samfund, hvor alting bliver rationelt og nyttebetonet?

“Der sker det, at vi glemmer mennesket.”

“Basis for et menneske er at kende meningen med dets liv. Vi kan simpelthen ikke fungere som borgere – som medborgere – hvis vi ikke ved, hvorfor vi er her. Det er derfor, vi som mennesker hele tiden søger efter mening, og muligheden for at søge denne mening – og muligheden for rum, hvor vi kan søge den – må man ikke tage fra mennesker.”

Men hvad hjælper det, hvis man fra politisk hold, i medier osv., har afskrevet folkeoplysningen som en rollespiller? Du kan i dag ofte høre vendingen, “at der gik højskole i det”, som jo er en negativ vending, man anvender, når noget bliver for livsfilosofisk og uhåndterligt – måske netop fordi man insisterer på at diskutere meningen.

“Jamen, det er rigtigt!” svarer kulturministeren og slår i bordet: “Men indtil vi begynder at give os tid til at diskutere, hvad meningen er med det liv, vi lever, og det samfund, vi vil skabe, vil vi få en større og større spredning af mennesker, der går herhen, og politikere, der står derhenne og vinker,” forklarer Jelved og peger med en finger fra den ene side af bordet til den anden. “De mennesker, der står her, vil vide, hvad meningen er med det, politikerne foretager sig – hvilke værdier det handler om, og hvad det skal føre til. ‘Det er fandeme mit liv, det handler om,’ siger de. Og da dur det ikke, at vi som politikere svarer dem ud fra en eller anden nytteværdi.”

MINDRETALSRETEN SOM GRUNDSTEN

“Min ambition er at fastholde folkeoplysningen, de frie skoler og mindretalsretten som grundstenene i vores demokrati. Det største for mig vil ►

● ● Vi lever i en tid, hvor det er nytte-tænkningen, der råder. I alle forhold og på alle niveauer skal ting gøre nytte. Derfor ramler vores værdi-diskussioner hele tiden ind i rationaliteter ● ●

► være, at vi indser, at det er noget, vi alle skal stå vagt omkring.”

Særligt mindretalsretten ligger ministeren på sinde:

“Det, at mindretallet kan lave deres egen skole, deres egen kirke, deres egen folkeoplysningskreds uden at spørge nogen om lov, men at de bare har den ret og den mulighed, fordi der er en lovgivning og nogle rammer, der gør, at de kan gøre det.”

“Der er desværre bare sket det gennem de sidste 10-15 år, at disse rammer er blevet skrappe og skrappe, og derfor er det selvsagt blevet sværere og sværere at bruge den mindretalsret. Og når så indvandrerforældre bruger den og siger, at nu er vi trætte af folkeskolen, så nu laver vi vores egen muslimske friskole eller efterskole og gymnasium, råber man op og vil stramme lovgivningen, fordi man mener, at det er mangel på integration. Men for mig er det et fantastisk eksempel på integration, fordi de har opdaget, hvad frihedsrettighederne i Danmark er, og at de kan bruge dem.”

GÆRING

Har folkeoplysningen hvilet for meget på laurbærrene?

“Nej, det vil jeg ikke sige. Du kan jo spørge mig om det samme: Hvorfor snakker jeg først om alt det her nu, hvorfor gjorde jeg det ikke for ti år siden? Nogle gange skal der ske nogle ting, før man får lukket øjnene op og ser, hvad det egentlig er, det fører til, det, vi har gang i.”

“De først skridt, vi tager politisk, er i virkeligheden de farligste – og det er her, vi skal blive bedre til folkelig inddragelse.”

Mariane Jøved mener, at det, at seku-

lariseringen har fået lov at tage styringen i samfundet, har skabt et behov, der også er folkeoplysningens chance.

“Alle, der er optaget af det her, skal være bevidste om, at vi skal både kunne bruge det rationelle og det æstetiske sprog. De er hinandens forudsætninger.

I guldalderen figurerede de sprog som ligeværdige, og der fostrede vi ud af den

største krise, vi kan tænke os, videnskab og kunst, som stadig præger vores samfund. Det kan vi gøre igen. Ingen ved det bedre end i folkeoplysningen.”

“Hermed skulle opgaven være formuleret.”

Marianne Jøved rejser sig, for klokken har ringet til time. Danmarks kulturminister er i en uge taget på dannelsesrejse på Grundtvigs Højskole for at blive klogere på de udfordringer, globaliseringen stiller til demokratiet. ● ●

I det kommende nummer bringer GRÆNSEN en artikel, der med afsæt i kulturministerens betragtninger sætter fokus på Grænseforeningen som folkeoplysende forening.

I 2011 opstod Kredsen, en arbejdsgruppe, der på initiativ af Marianne Jøved skulle forsøge at aktualisere den forpligtelse, der hviler på folkeoplysningen. Kredsen fremkom bl.a. med otte visioner for folkeoplysningen som folkelig bevægelse.

1. Folkeoplysningen er en af demokratiets grundpiller, og det er dens opgave at understøtte det aktive medborgerskab.
2. Folkeoplysningen skal bidrage til at styrke danskernes europæiske identitet og medborgerskab.
3. Folkeoplysningen skal skabe globalt udsyn og solidaritet og danne danskerne til danske verdensborgere.
4. Folkeoplysningen skal udfordre den sammenhængskraft, der ekskluderer minoriteter og fastlåser samfundet i ensliggørelse og styrke den sammenhængskraft, der er baseret på aktive, uenige og diskuterende medborgere.
5. Folkeoplysningen skal være bannerfører for et samfund baseret på holdninger i stedet for på økonomiske kalkuler og nytteberegninger.
6. Folkeoplysningen skal levere den viden og indsigt, der skaber myndige borgere.
7. Folkeoplysningen skal udfordre eliternes monopol på den offentlige samtale.
8. Folkeoplysningen skal danne forpligtende fællesskaber i civilsamfundet.

Du kan læse mere om Kredsens sammensætning og arbejde på Dansk Folkeoplysnings Samråds hjemmeside www.dfs.dk/temaer/kredsen/

GRÆNSEN.DK

NYHEDER, AKTUALITET OG DEBAT

KRONIKKONKURRENCE:
FREMTIDSVISION SLESVIG 2064.

GRÆNSENS kronikkonkurrence løber til 15. september, og alle danske og tyske unge til og med 26 år kan deltage. Læs mere på Grænsen.dk.

jUNG zuSAMMEN

– ET GRÆNSEOVERSKRIDENDE MØDE

Som led i markeringen af 150-året for slaget ved Dybbøl Mølle blev der i juli afviklet et internationalt højskoleophold for unge i Aabenraa nord for grænsen og i Leck på den tyske side af grænsen. GRÆNSENS udsendte fulgte de unge og deres ambitiøse plan om at gøre grænselandet til en mere attraktiv region.

Af Jeppe Peers

I foredragssalen på Højskolen Østersøen er 80 unge stuvet tæt sammen. De kommer fra Tyskland og Danmark, fortrinsvist fra grænseregionen. Der lugter af solcreme og nervøsitets sved.

Stemningen er god.

De tilstedeværende er deltagere i et socialt eksperiment. De har meldt sig frivilligt for trekvart år siden. Sammen skal de gøre det umulige, det politikere ikke formår.

De virker foruroligede. Afventende ser de hinanden an ud af øjenkrogen. Men de er også motiverede, de har afsat tretten dage af deres sommerferie, og mange er rejst langt for at være med.

Nervøsiteten, der hænger dirrende i rummet, blander sig med, hvad der lader til at være en forventningsglæde, der minder om den intense stemning lige før portene til Roskilde Festivalen bliver skubbet op, og folk vælter ind i hujende bølger.

Forstander Peter Buhrmann byder velkommen på tysk og på dansk. Han afslutter med at benytte sig af en metafor om en cykeltur på tandem op ad bakke for at illustrere sit ønske til deltagerne om at arbejde aktivt på at møde hinanden. Cyklen går i stå, hvis den ene part slapper for meget af.

En ung fyr forrest i lokalet lader hurtigt

blikket strejfe de andre deltagere. Han ligner en, der forsøger at få øje på sin potentielle cykelmakker.

Latteren ruller forsigtigt op gennem rækkerne, da en spøgefuldstemmet højlydt tolker cykeltur-metaforen som skjult opfordring til at komme hinanden ved seksuelt.

ET SOCIALT LABORATORIUM

Højskolekurset er døbt jUNG zuSAMMEN og kan bedst beskrives som en bootcamp eller et laboratorium, der skal munde ud i ideer og løsninger på udfordringer, som Sønderjylland og Nordtyskland står overfor. Visionerne skal skabes på 13 dage og derefter præsenteres for danske og tyske regionalpolitikere i Slesvig-Holstens delstatsparlament i Kiel. Der er lagt op til, at visionerne udarbejdes i fem workshops: Grænselande, Natur, Arbejdsmarked, Kultur og Kommunikation.

Forventningerne til introarrangementet lader til at befinde sig i samme højde som temperaturen i lokalet. Der skal tages konkrete initiativer til at styrke den dansk-tyske grænseregion. Arbejdsmarked, kulturliv og undervisningssektor skal styrkes, og der skal dæmmes op for unges udvandring til storbyerne.

Der ligger et indtil videre uforløst potentiale i grænseregionen, fordi den tilbyder det bedste af både dansk og tysk

kultur, proklamerer Aabenraas borgmester, Thomas Andresen, i introarrangementet.

At den danske og den tyske kultur har formet sig til en knudret hybrid på begge sider af grænsen, kan iagttages blandt nogle af deltagerne, der i flere omgange må forklare, om de nu egentligt er danske eller tyske.

De, der er fra det tyske og det danske mindretal, ser også hurtigt ud til at kede sig bravt, da politikernes affekterede skåltaler til introarrangementet skal gentages på det ene eller det andet sprog. Sidenhen kommer det netop til at være de tosprogede, der tager oversættelsestjansen for dem på højskoleopholdet, der udelukkende forstår dansk eller tysk.

FEST OG FAGLIGE UDFORDRINGER

1864 er blot et minde. Nu skal fremtiden skabes, og en ny metropol rejses. De unge skal tage ansvar, tage ejerskab for udviklingen i grænseregionen. Det er derfor, de er her. Men før grænsemetropolens omrids for alvor skitseres på tegnebrættet, skal den nuværende virkelighed nydes.

Det viser sig i de følgende dage, at alle sammen hver dag, lige så snart historieundervisningen og de mange andre foredrag er overstået, skal på badetur i Aabenraa fjord. I aften timerne bliver det

JUNG zuSAMMEN 2014 er et internationalt højskoleophold, et ungdomsmøde og et kulturmøde, der forstår mangfoldighed som et potentiale for gensidig udvikling, og som blev afviklet på Højskolen Østersøen i Aabenraa og Nordsee Akademie i Leck fra 20. juli til 2. august.

endnu tydeligere, at nutiden ikke er uden betydning. Dagens debatter og fælles drømmerier skyldes ned med – ikke for få – kolde øl.

Under disse begivenheder synes forventningspresset at lette for en stund, og her udfoldes kulturmødet for fulde gardiner. Danskerne lufter deres folkeskoletysk. Deres mod roses af de tosprogede. Tyskerne lader sig rive med af den danske drikkekultur, som de har hørt så meget om. Tandemcykelturen er begyndt.

“Højskolekulturens flade, hierarkiske struktur frigør initiativ og engagement. Samtidig er det netop fraværet af unødvendige regler, der får de unge til at vise ansvar og rydde op efter sig selv,” siger Peter Buhrmann, der tydeligvis er stolt af de unges iver for at lære af hinanden.

I SKYGGEN AF 1864

Dagen efter er krigen i 1864 på programmet.

“Hvem har ikke fået nok af den sang?” Er der en, der hvisker. “Overkill,” lyder det fra en anden. Der grines. Jubilæet for det afgørende slag, der

beseglede Danmarks skæbne som lilleputnation, synes at have haft både en mættende og en kvælende effekt på mange danskeres trang til at vide mere. De fleste tyskere har derimod ikke hørt om hverken jubilæet eller om krigens betydning for Tyskland eller Danmark.

Det viser sig imidlertid, at foredraget holdes af en tysk historiker, Hans Heinrich Hansen, der er arkivar for det tyske mindretal i Sønderjylland og har et fast greb om forsamlingens opmærksomhed. Den gamle sang om Bismarcks storhedsvanvid gentages ikke. Der spidises ører. Tilhørerne konfronteres med en anderledes fortælling, end den de er vant til, og lærer, at historie kan udlægges på mange måder. Den dansk-tyske grænsehistorie er mere kompleks end først antaget, og skillelinjen mellem ven og fjende er knap så markant, som museet på Dybbøl skanse giver indtryk af. ►

► “Man hører jo kun om krigene,” udbryder Kristina, da den efterfølgende debat kommer til at handle om danskeres syn på Tyskland. Selv kommer hun fra Odense og elsker Tyskland.

“Jeg plejer at sige: Ich bin bei der Geburt verwechselt worden,” siger hun forklarende og forsætter: “Den elendige tyskundervisning i folkeskolen er skyld i danskernes uvilje mod at lære tysk.”

Udflugter, foredrag, fællesspisninger, fællessange, hyggestunder og workshops

●● Det lyder paradoksalt, at unge, der ikke er færdiguddannede, skal løse grænse-regionens udfordringer. Men deltagerne stiller ikke spørgsmålstejn ved kurssets præmis. De har selvtillid og er parate til at skabe fremtiden, som de ser den for sig ●●

repeteres igen og igen. Dagene flyver, og den umage gruppe svejses tættere sammen.

SAMARBEJDE PÅ TVÆRS AF GRÆNSEN

Helge Middelschulte er fra Angeln i Holstein. Hjemme har han efterladt tusinde svin, der ellers er i hans varetægt om sommeren, for at være med i JUNG zuSAMMEN. Stille og roligt følger han kurssets gang, jævnlige med en pibe i munden, spejdende ud over fjorden: “Ganske glimrende det her. Mon det går lige så godt for de andre i Tyskland?” Spørger han retorisk.

JUNG zuSAMMEN finder sted sideløbende på Højskolen Østersøen og den lille nordfrisiske by Leck. I Aabenraa spredes

hurtigt rygter om de andres destruktive tilbøjelighed til hård sprut. Der hersker en generel nysgerrighed om, hvordan livet i Leck mon arter sig, efter grupperne gik i hver sin retning – til hver sit land – efter velkomsten den første dag.

Otte dage inde i forløbet mødes grupperne igen, denne gang på Nordsee Akademiet i Leck.

Er det et hotel, det her? Hvorfor tager de min tallerken, når jeg har spist op? Er I sikre på, at vi bare kan lade øldåserne flyde?

Spørgsmålene hober sig op, mens virkeligheden sniger sig ind på laboratoriets eksponenter. Der er ikke lang tid til den endelige konfrontation.

Det viser sig samme aften, at deltagerne fra Leck er lige så kloge og hverken mere eller mindre festglade end dem fra Aabenraa.

Danskerne bliver overraskede over den uformelle tyske ledelsesstil på det højskoleinspirerede akademi. De lader

sig rive med af den venlige, men bestemte, tyske effektivitet, der sætter fornyet fart på projektets udvikling.

SLUTSPURTEN

Tilbage i Aabenraa er slutspurten indledt. Der kæmpes, der prioriteres, og der indgås kompromiser. “Hvordan kan grænse-regionen styrkes ved at importere Zebraer fra Afrika?” stønner Amalie fra Hellerup. Man bliver nødt til at enes.

JUNG zuSAMMEN udvikler sig fra at være et eksperiment i samarbejdet mellem kulturer til en logistisk prøve mellem gruppen i Leck og den i Aabenraa.

“Heldigvis er parterne på afstand af hinanden og kan bruge Skype,” siger

Bjørn Bøg, da situationen er ved at spidse til. Han er vejleder på workshoppen Arbejdsmarked og holder sig kløgtigt ude af skudlinjen. Det er de unges projekt, og de må selv finde de rette arbejdsgange.

Ni dage inde i forløbet sender de unge en prioriteret beslutningsliste til de danske og tyske politikere, der har indvilliget i at tale med JUNG zuSAMMEN-deltagerne om deres visioner. Herefter indtræder der en mærkbar ro på Højskolen Østersøen.

Det lyder paradoksalt, at unge, der ikke er færdiguddannede, skal løse grænse-regionens udfordringer. Men deltagerne stiller ikke spørgsmålstejn ved kurssets præmis. De har selvtillid og er parate til at skabe fremtiden, som de ser den for sig.

Men hvordan kommer politikerne til at reagere? De unge enes om at stole på politikernes ord. “De sagde, at de ville lytte. Men igen, det er jo politikere,” siger Astrid med spænding i stemmen. Hun har kæmpet for at få workshoppen Grænselande til at hænge sammen og føler sig klar til at møde beslutningstagerne, der har magten i grænseregionen.

VISIONER PRÆSENTERES

Slesvig-Holstens delstatsparlament ligger med front ud til byens store havn. Facaden er af glas og formidler transparens og åbenhed.

De unge forbereder sig, mikrofoner skal tjekkes, papirer findes frem. Deltagerne kører den indre politiker i stilling.

“Det bliver skidegodt det her, giv mig fingeren, hvis I vil have ordet,” indleder ordstyreren, William Kaalø Andersen, debatten. “Nå nej, ræk fingeren i vejret,” retter sønnen af digter, skuespiller og præst Sten Kaalø Andersen sig selv med et smil.

Igen og igen skærer han igennem og afbryder politikere, der ikke overholder den aftalte taletid.

“Ordstyreren er jo en sand diktator,” siger en af de unge med beundring i stemmen. En af politikerne lægger også mærke til Williams markante stil:

“Sådan en ordstyrer kunne vi godt have brug for,” siger han og ser ud til at mene det alvorligt.

Debatten er intens og langvarig. I næsten fire timer konfronteres politikerne med forslag og forhold sig konstruktivt til de unges konkrete initiativer.

De forsamlede bliver enige om, at JUNG zuSAMMEN er en succes. Alle politikere lover at kæmpe for at få de unges forslag gennemført.

“Man siger, at tyskerne er formelle. Men man må hverken klappe eller synge på Christiansborg,” siger folketingsmedlem og formand for Grænseforeningen, Mette Bock, fra talerstolen og tilføjer, at mødet mellem de unge ildsjæle fra grænseregionen og politiske repræsentanter forhåbentligt er det første kapitel i en tyk bog.

Øg synges, det skal der. Før mødet slutter helt, synges en til anledningen komponeret sang. Teksten er en farverig blanding af dansk og tysk.

13 DAGES HØJSKOLEKURSUS – BLOT ET EKSPERIMENT?

To dage senere er alle de unge deltagere igen samlet i foredragssalen på Højskolen Østersøen, hvor det hele begyndte. Sveden pibler frem på de unges tindinger. Stemningen er elektrisk. En for en bliver deltagernes navne råbt op. Under massive klapsalver og hujende tilråb modtager de et formelt kursusbevis.

“Selvom jeg føler mig dansk, har jeg haft fordomme om danskere,” siger Jana, der efter kurset skal starte i 3. g på Duborg-Skolen. Hun ser på kursusbeviset i sin hånd og blinker med øjnene, før hun fortsætter: “Vi har lært om grænsens historie, det vanskelige i at bedrive politik, og at vi alle sammen har fordomme. Kurset har forandret os.”

JUNG zuSAMMEN har formået at indfri de høje forventninger. Det er politikere og deltagere enige om. Samarbejdet på tværs af grænsen har ledt til konkrete resultater, som der nu kan arbejdes videre med. Muligvis er det netop konkrete skridt, der tages i fællesskab, der gør en flerkulturel region stærk.

Der skal to parter til for at få en tandemcykel op over en bakke – og de skal begge holde pedalerne i sving. ● ●

Du kan læse mere om JUNG zuSAMMEN på <http://www.dybboel2014.dk/jungzusammen> og på Facebook

Visionerne, der blev udarbejdet på højskoleopholdet, blev fremlagt for danske og tyske politikere i Landdagen i Kiel.

UDVALGTE INITIATIVER FRA JUNG ZUSAMMEN:

Et **Grænseoverskridende ungdomsråd** skal koordinere samarbejdet mellem danske og tyske ungdomsforeninger. Rådet skal både have en observatør i Landdagen og i Region Syddanmark.

Et **dansk-tysk kulturatlas** skal oplyse om kulturtilbud i grænseregionen. Den i forvejen eksisterende side er ubrugelig, argumenterer de unge.

Sprogundervisningen skal styrkes i grænseregionen. I Sønderjylland skal elever fra 3. klasse have tilbudt tyskundervisning, og tilsvarende skal alle tyske børn have tilbudt danskundervisning fra 3. klasse.

En særlig **grænseregionsbillet** skal lette mobiliteten mellem uddannelsesstederne i grænseregionen.

Et **universitets-campus** skal grundlægges direkte på grænsen.

En **dansk-tysk talentordning** skal etableres, der indebærer dansk-tysk undervisning på et to ugers højskoleophold, to ugers rejseaktivitet og tre måneders praktik.

Uddannelser skal anerkendes på tværs af grænsen, og integrationen mellem uddannelsesstederne skal øges.

Tosprogede børnebøger skal tilbydes i grænseregionens biblioteker.

Grænseregionens **attraktivitet for turister** skal styrkes ved en målrettet kampagne om regionens madkultur.

Det skal blive muligt at modtage **DR-programmer i Sydslesvig**.

GRÆNSEN ER MED TIL AT DEFINERE OS

“Vi har brug for grænser for at definere os selv og at vide, hvem vi er, og hvor vi hører til. Som mennesker, som folk og som nation. Ellers bliver vi utrygge, indelukkede, ubevægelige og i værste fald krigeriske,” lød det fra Grænseforeningens formand, Mette Bock, i et foredrag på Jaruplund Højskole. GRÆNSEN bringer et uddrag af foredraget.

Af Mette Bock

Her i 150-året for krigen i 1864 er det sprængfarligt at stille spørgsmålet om, hvad vi egentlig skal med grænsen? Nogle vil svare, at vi har mere brug for grænsen end nogensinde. Andre, at den er inderligt overflødig. Svaret afhænger i høj grad af, hvilken betydning og hvilke opgaver, man tillægger grænsen.

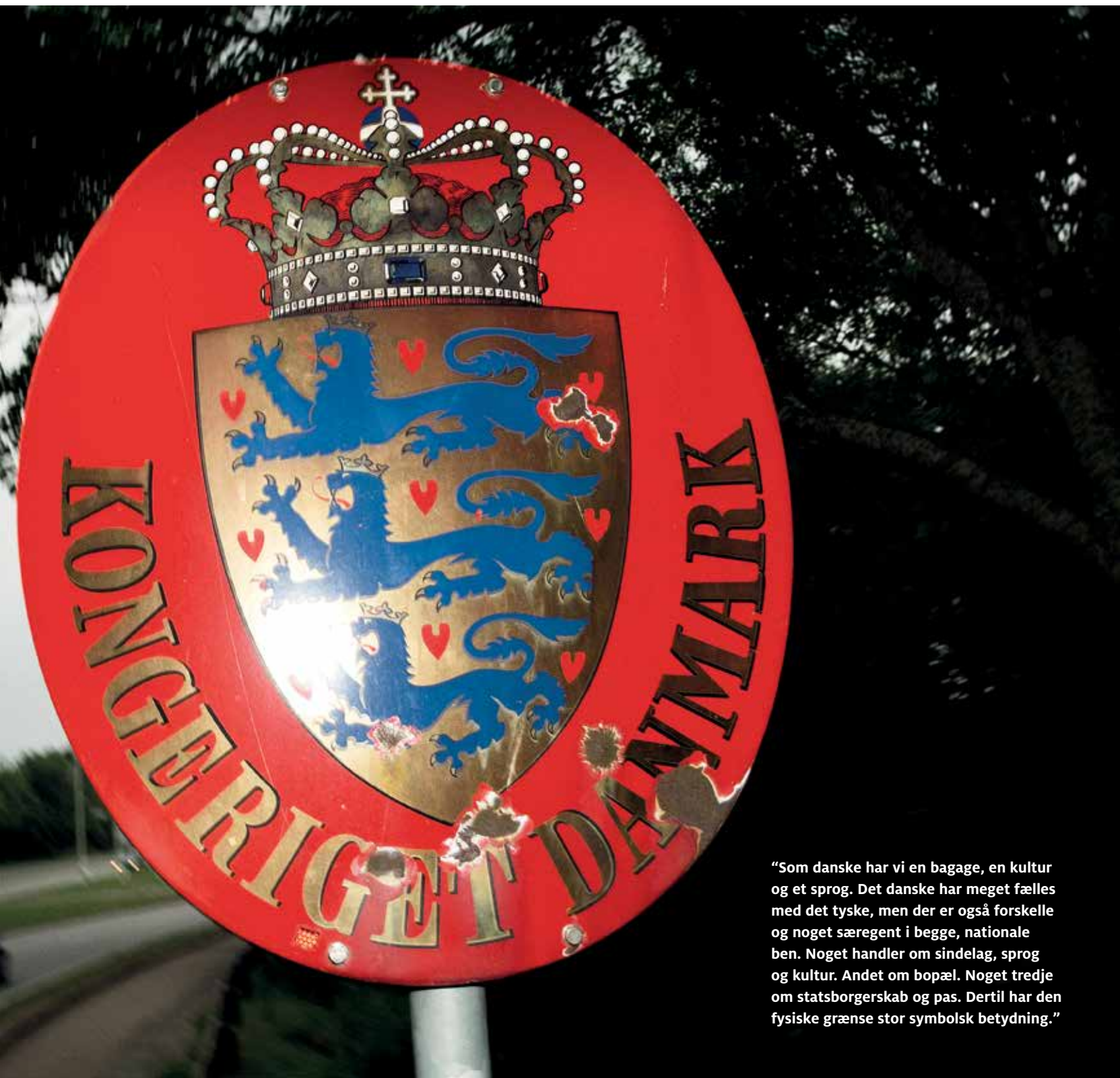
Det kan være fristende at svare, at grænsen i vores eget grænseland ikke længere spiller en rolle. Konflikt er vendt til gensidig accept og samarbejde. Så lad os fjerne de sidste grænsemarkeringer, der kun har symbolsk betydning og alligevel ikke kan hindre kriminelle og andre uønskede i at krydse grænsen. Danmark er, vil grænsebekæmpere hævde, ikke en ø i et oprørt, internationalt hav, og der har heldigvis udviklet sig et glimrende samarbejde mellem flertals- og mindretalskultur både nord og syd for den dansk-tyske grænse.

Det er der megen sandhed i. Alligevel vil mit svar være, at vi har brug for grænsen. Eller rettere – vi har brug for grænser. Det grænseløse menneske er ensomt og rodløst. Det grænseløse folk er uden identitet. Og de grænseløse borgere er under uklar jurisdiktion og risikerer dermed lovløshed og manglende retsbeskyttelse.

Vi har brug for at definere os selv og at vide, hvem vi er, og hvor vi ►

Foto: Scanpix

“Som danske har vi en bagage, en kultur og et sprog. Det danske har meget fælles med det tyske, men der er også forskelle og noget særegent i begge, nationale ben. Noget handler om sindelag, sprog og kultur. Andet om bopæl. Noget tredje om statsborgerskab og pas. Dertil har den fysiske grænse stor symbolsk betydning.”

► hører til. Som mennesker, som folk og som nation. Ellers bliver vi utrygge, indelukkede, ubevægelige og i værste fald krigeriske. Som der står på en gravsten på kirkegården i mit sogn: "Man skal have begge ben på jorden for at kunne springe højt op i luften". Meningen er, at uden fast grund under fødderne kan vi ikke løfte os op og se tingene i et bredere perspektiv. Træet gror ikke, og det vælter i stormen, hvis ikke det har faste rødder.

● ● I disse år aner vi så konturerne af en "femte" identitet, en to-kulturel grænselandsidentitet, der rigtigt anvendt kan være motoren for udviklingen af grænseregionen som kulturelt og økonomisk kraftcenter i det 120 km brede bælte mellem Kongeåen og Ejderen ● ●

Som danske har vi en bagage, en kultur og et sprog. Det danske har meget fælles med det tyske, men der er også forskelle og noget særegent i begge, nationale ben. Noget handler om sindelag, sprog og kultur. Andet om bopæl. Noget tredje om statsborgerskab og pas.

Så selvfølgelig er der brug for en markering af, hvad der i landskabet hører under dansk og tysk jurisdiktion. Det er fint, at grænsen fra Krusåens udløb i Flensborg Fjord til Vadehavet på det fremskudte dige fortsat er markeret med de 279 granitsten, som blev opsat i

1920. Og at grænsestenene hvert tiende år inspiceres af en dansk-tysk grænseekspedition, der sikrer, at alt er, som det skal være. Næste inspektion finder sted her i sensommeren.

Dertil kommer, at den fysiske grænse har stor symbolsk betydning. Man kan hævde, at grænsestenene samlet set udtrykker opfattelse af identitet som et enten-eller, tysk-dansk, et dem-os. I min optik er bevidstheden om dette en helt klar og i dag heldigvis udramatisk og positiv forudsætning for, at vi kan begynde at tale om noget nyt, en grænseregion med fælles udviklingsmuligheder. Jeg tror, at biskop

Niels Henrik Arendt var den første, der formulerede det på denne måde: "Danmark begynder ved Ejderen, men Tyskland ophører først ved Kongeåen".

En ung mand fra det tyske mindretal nord for grænsen påpegede for nylig over for mig, at der i virkeligheden er mange "identiteter" i grænselandet. For det første en dansk. For det andet en nordslesvigsk (det tyske mindretal i Danmark). For det tredje en tysk. Og for det fjerde en sydslesvigsk (det danske mindretal i Sydslesvig). Og i disse år aner vi så konturerne af en "femte" identitet, en to-kulturel grænselandsidentitet, der rigtigt anvendt kan være motoren for udviklingen af grænseregionen som kulturelt og økonomisk kraftcenter i det 120 km brede bælte mellem Kongeåen og Ejderen, hvor de to (tre) sprog og kulturer mødes, samarbejder og accepterer menneskers forskellige grader af danskhed og tyskhed.

Der er intet ubehageligt "nationalistisk" i at sige, at de to nationale ben er de bærende identiteter, for vi bliver forvirrede, rodløse og indelukkede, uden mod og vilje til at rumme det anderledes, hvis vi ikke har klar bevidsthed om, hvem vi selv er. Dansk, tysk, flertal, mindretal. Til gengæld går det altid galt, hvis man vil presse den fysiske grænses distinkte klarhed ind i hovederne på mennesker, for i vores

hoveder sker der så mange andre mærkelige ting.

At det hurtigt kan gå galt, er der i vores egen historie flere eksempler på. Lad mig blot nævne de såkaldte regenburgske sprogreskripter, der blev gennemført i en række sogne i Mellemslesvig i 1851. Ifølge sprogreskripterne skulle der veksles mellem dansk og tysk ved gudstjenester, mens dansk skulle være skolesprog i 49 mellemslesvigske sogne og i Tønder, selv om befolkningen hovedsageligt var tysktalende. Den sprogordre blev de tysktalende slesvigere ikke mere danske af – tværtimod. Og tilsvarende gik det galt i den såkaldte Køller-periode omkring år 1900, hvor overpræsidenten i Slesvig-Holsten forsøgte at skabe ro i

Nordslesvig ved at gennemføre masseudvisninger til Danmark. Formålet var, som han selv udtalte det til dagbladet Politiken, "at knuse den danske agitation, som den blev bedrevet af redaktørerne H.P. Hanssen og Jens Jessen". Danskerne skulle med andre ord lære at forstå, at de nu var tyske! Ellers måtte de forføje sig. Det lærte de som bekendt ikke, tværtimod blev de formentlig mere danske for hvert forsøg på at tvinge tysk identitet ind i hovederne på dem.

Tvang duede altså ikke, når det kom til sindelag. Og det gør det fortsat ikke. Først med København-Bonn-erklæringerne i 1955 blev der for alvor sat skub i bevægelsen fra modsætning over accept til frugtbart samarbejde. København-Bonn erklæring er, i min optik, geniale. Det er politik, når politik bevæger sig fra håndværk til at blive kunst.

København-Bonn-erklæringerne burde være alle grænselandes 'grundlov' fordi de i praksis har vist vejen til en principiel løsning på et belastet naboskab gennem beskyttelse af mindretallene mod blandt andet diskriminering og sindelagskontrol. På begge sider af grænsen.

Vi har brug for bevidsthed om egen identitet, kultur, sprog. Om vi tilhører flertal eller mindretal. Så ja, vi har fortsat brug for grænsen. Grænser skaber tryghed og indgiver mod. Er de uklare, bliver vi usikre, indelukkede og grænsesøgende i negativ forstand. Se blot på den aktuelle situation i Ukraine eller i Israel. Eller i de talrige andre grænseregioner i verden, hvor kameraerne bare ikke lige vender hen for øjeblikket.

Men se, det er en helt anden historie. Eller er det? ● ●

Foto: Scanpix

"Det er fint, at grænsen fra Krusåens udløb i Flensborg Fjord til Vadehavet på det fremskudte dige fortsat er markeret med de 279 granitsten, som blev opsat i 1920. Og at grænsestenene hvert tiende år inspiceres af en dansk-tysk grænseekspektion, der sikrer, at alt er, som det skal være."

Her ses dansk-tyske embedsmænd på inspektion ved Skomagerhus i 1994. Næste inspektion finder sted i sensommeren.

Igen i år var Grænseforeningen med til at sætte debatten på Folkemødet på Bornholm.

EUROPÆISKE MINDRETALS PÅ DAGS

Grænseforeningen var igen i år repræsenteret til Folkemødet på Bornholm. I samarbejde med Sydslesvigsk Forening blev der arrangeret to debatter om de politiske vilkår for europæiske mindretal.

Af Rasmus Vangshardt

I fjor kunne GRÆNSEN berette, hvordan det største mindretalspolitiske initiativ i Europa i årtier, kaldet "minority safe-pack", skulle bidrage til at sikre bred, europæisk beskyttelse og inddragelse af nationale mindretal. Målet var konkret lovgivning på EU-niveau, presset igennem af en million underskrifter.

Imidlertid mødte initiativet modstand, før det for alvor kom i gang, da EU-kommissionen afviste det, allerede inden underskrifterne var færdigindsamlede. Det fik flere af de europæiske initiativtagere til at kalde kommissionen "ulogisk, grotesk og direkte i strid med EU's grundlæggende charter."

Hårde beskyldninger, og det var da også det initiativ, der fyldte en del i de mere

politiske debatter i Grænseforeningens telt til Folkemødet på Bornholm. Eva Kjer Hansen (V), der er medlem af Europa-Parlamentet, udtrykte mangel på forståelse for beslutningen:

"Jeg er meget skuffet. Jeg vil gentage min appel om alligevel at samle de underskrifter. Lad jer ikke gå på af det her juristeri," sagde hun henvendt til Anke Spoorendonk (SSW) og Hans Heinrich Hansen (FUEN), der begge er medlemmer af borgerkomiteen for minority safe-pack-initiativet. Eva Kjer Hansen ytrede også kritik af den danske regering i København:

"Netop den danske regering er jeg mest skuffet af. Den forstår overhovedet ikke det politiske her, når den kun forholder

sig til det tekniske og juridiske i kommissionens afvisning af initiativet. Jeg ville hilse det velkommen, hvis man tog debatten i Europa-Parlamentet."

Hans Heinrich Hansen var ligeledes utilfreds med den danske regering:

"Den danske regering har på mine spørgsmål ikke villet gå ind i den her diskussion. Vi har et fantastisk samarbejde mellem mindretallene, så lad os da prøve at forene kræfterne."

Christel Schaldemose, der også er medlem af Europa-Parlamentet, måtte som socialdemokrat forsøge at svare på vegne af regeringen:

"Jeg synes også, at man bare skal fortsætte indsamlingen. Selvom kommissionen ikke mener, at det ligger inden for

● ● Vi kan jo ikke lade gamle traktater stå i vejen for, at der må være en eller anden form for konsekvenser, hvis man ikke kan tale dansk i danske skoler ● ●

Martin Henriksen, Dansk Folkeparti

rammerne af borgerinitiativet. Forklaringen på, at den danske regering ikke har handlet, er den megen jura. Det handler jo ikke om at revidere grænser, men om at skabe respekt.”

Det fik en ældre herre fra publikum til at stille et temmelig oplagt spørgsmål: Hvordan kan kommissionen, der jo ikke er demokratisk valgt, stoppe sådan et underskriftsinitiativ?

Anke Spoorendonk forklarede: “Ministerrådet har nikked ja. Det er vedtaget demokratisk, men reglerne bliver fortolket for snævert. Vi har prøvet at lave et

konsekvenser. Jeg tror, at et for stort fokus på det grænseoverskridende kan være med til, at vi glemmer det vigtigste: Dansk sprog og kultur.”

Jon Hardon Hansen, der for nylig blev valgt som formand for Sydslesvigsk

Forening, manede til ro: “Men siden 1920 har det altid været sådan, at man som forældre lærte tysk på ‘no time’. Sådan har det altid været. SSF og Skoleforeningen går hånd i hånd med hensyn til at integrere de udefrakommende i det danske mindretal. Jeg er dansk under det slogan at ville de andre

uden at opgive sig selv.”

Jørgen Møllekær, chefredaktør på Flensborg Avis, mente heller ikke, at der er sket det store skred: “Jeg hører til det mindretal i Sydslesvig, der har haft dansk som hjemmesprog. Der er ikke sket et skred. Der har altid været et hav af danske familier. Det kan være svært at kapere, men sådan er det.”

Grænseforeningens formand, Mette Bock, var også positiv: “Jeg synes, at det går vældig godt. Pointen er, at de børn, der vokser op i Sydslesvig, skal lære at være i en tysk virkelighed, men samtidig at være en del af det danske mindretal. De går på to ben i modsætning til sådan en som mig.”

Jørgen Møllekær: “I Bruxelles er der jo også en international skole, hvor man ta-

ler alle mulige sprog. Man kan altså ikke begå sig i Flensborg, hvis man ikke hele tiden kan slå over i tysk.”

Martin Henriksen påpegede dog stadig problemer: “Men sproget er jo fundamentet under kulturen. Derfor beskæftiger vi os i Dansk Folkeparti med sproget. For når fundamentet skrider, bliver det problematisk. Der må være nogle grundpiller. Der må da være et problem, hvis man som dansk mindretal har svært ved at være i en dansk skole, fordi man ikke er god nok til tysk!”

Det medgav ordstyreren, Jens A. Christiansen fra SSF: “Jeg kender også den slags historier. At danske børn mobbes ud, fordi de ikke er gode nok til tysk. Den slags går ikke. Der er reelle, alvorlige problemstillinger, og det taler vi ikke nok om på tværs af foreningerne. Vi er et sindelagsmindretal, men der kan ikke være tvivl om, at det danske står forrest.”

Især Martin Henriksen efterlyste konsekvenser, hvis tyske forældre ikke lærer dansk, når de sætter deres børn i dansk skole. Men det fik Hans Heinrich Hansen op af stolen fra sin plads blandt publikum: “København-Bonn-erklæringerne fra 1955 sikrer netop, at ingen myndighed må registrere mindretallene. Det taler du næsten imod, Martin.”

“Nej, jeg taler ikke om en sindelagskontrol, eller en eller anden form for prøve. Men vi kan jo ikke lade gamle traktater stå i vejen for, at der må være en eller anden form for konsekvenser, hvis man ikke kan tale dansk i danske skoler.” ● ●

SPØRGSMÅL ORDENEN

borgerinitiativ, set konsekvenserne, og så diskuterer vi så bagefter, hvad der virker. Det er som politik i et byråd eller på Christiansborg.”

TYSKE FORÆLDRE SKAL KUNNE DANSK

En anden vigtig debat handlede mere specifikt om det danske mindretal i Sydslesvig og dets situation – hvordan være både national og grænseoverskridende på samme tid? Martin Henriksen, medlem af Sydslesvigudvalget for Dansk Folkeparti, lagde for:

“Jeg synes, at udfordringen ligger i, at mange ikke lever op til Skoleforeningens krav om, at man skal lære dansk, hvis man sætter sit barn i dansk skole. Der må man diskutere, om det skal have nogle

ANMELDELSE

Willy August Linnemann 1914-1985

LYS OVER LINNEMANN

Den sønderjyske forfatter Willy August Linnemann var en anerkendt forfatter i sin samtid, men han gik i glemmebogen. Han skrev ud fra en større præmis end den personlige skæbne, som siden 1960'erne har præget litteraturen. Men nu ser han ud til at få en renæssance.

Af Thue Kjærhus

I 2014 markerer vi 100-året for Første Verdenskrigs udbrud, 150-året for nederlaget ved Dybbøl og 200-året for tabet af Norge. Men 2014 er også året, hvor Flensborgdigteren Willy August Linnemann (1914-85) ville være fyldt 100 år. I den anledning har en række litteraturvidenskabsfolk udgivet en antologi redigeret af mag. art Annegret Friedrichsen (f.1961) og professor emeritus Johan de Mylius (f.1944).

Antologien bærer titlen *Lys over Linnemann*. Og lad mig sige det fra begyndelsen. Antologien er fremragende, og den er et vigtigt bidrag til at relancere Linnemann. De senere år har både Martin A. Hansen og Willy August Linnemann oplevet en renæssance på linje med den, Kjellerup-konditoren Albert Dam fik i 1960'erne efter 40 års glemsel.

Willy August Linnemann var i sin sam-

tid en af de mest anmelderroste forfattere i dansk litteraturhistorie. Hans forfatterskab blev i 1960'erne vurderet på højde med forfattere som H.C. Branner, Karen Blixen og Henrik Pontoppidan. Han var en superstjerne i 1960'erne og kendt af et stort publikum både som essayist og kronikør hos Berlingske Tidende og som klassisk forfatter.

I grænselandet var Linnemann toppen i hierarkiet af sønderjyske/slesvigske forfattere, der omfattede Marcus Lauesen, Peter Seeberg, Günter Hansen og Christian Skov. De var alle rundet af almen og fortrolige med dansk-tysk kultur med afsæt i Slesvig.

Linnemanns store fembindsværk kaldet *Europafortællingerne* blev af samtiden betragtet som et unik mesterværk i dansk litteratur, der for eftertiden ville blive stående som noget særligt.

Linnemann modtog alle de danske litteraturpriser, som var værd at få tildelt.

En række af bidragsyderne til antologien stiller det spørgsmål, hvorfor Linnemann på mindre end 25 år er blevet relativt ukendt i Danmark.

Linnemanns personer er, som cand. phil. Knud Bjarne Gjesing gør opmærksom på i sit bidrag upersonlige, anti-individualistiske og uvirkelige for det moderne menneske, fordi de bærer på kollektive skæbner.

Niels Gunder Hansen berører i sit bidrag Linnemanns trosforhold, som er en markant markør i forfatterskabet. Gunder Hansen antyder, at Linnemann er præget af en kristen rationalisme, som er kendetegnende for Slesvig. Her er Grundtvig og missionen ikke ankommet. Her er blikket, skriver Gunder Hansen, rettet mod en overordnet styrelse.

Gunder Hansen påpeger, at det er et vigtigt træk i Linnemanns forfatterskab, at hans gud står udenfor et "jeg-du forhold" til skaberen. Det er givet vis medvirkende til, at Linnemann er fremmed for os moderne kristne, der tænker kristendommen ud fra et individuelt gudssyn. Jeg tror, at de betragtninger, som Gunder Hansen tanter desangående i antologien, rammer noget centralt til forståelsen af Linnemann. Linnemann kan, som Gunder Hansen

fremhæver, have arvet denne (kristne) rationalisme, som sammen med pietismen er så fremtrædende i Slesvigs kultur, og som fandt sit fornemste udtryk i Flensborg-teologen Martensens kristendom.

Flere af forfatterne til antologien antyder, at Linnemann som Martin A. Hansen er modernist i formen, mens stoffet, der behandles, er præget af en fortællertradition, som er u-samtidig og fremmed i det 21. århundrede. Linnemanns værker er, skriver Knud Bjarne Gjesing, besynderlige og egensindige, og kan ikke sammenlignes "med noget andet i det 20. århundredes danske litteratur. Han står som en skævgroet særling blandt sine samtidige, og som sin væsentligste inspirationskilde har han da også selv peget tilbage på ældre tiders fortællerkunst, således som de kendes fra Biblen, Tusind og én nats eventyr og de islandske sagaer." Gjesings indgang til forståelsen af, hvorfor Linnemann ikke læses længere, forklares med, at moderniteten ikke kan magte at rumme fortællinger, som ikke er mærket af det personlige, men som er båret af en fortællertradition, hvor gruppen og slægten er identiteten i fortællingen.

Europafortællingerne, som er Linnemanns hovedværk, er, som det fremhæves af flere bidragsydere til antologien, skabt i en kulturkontekst, hvor den personlige skæbne var mindre betydningsfuld end slægtens skæbne.

Det hævdes flere steder i antologien, at Linnemann er hjemstavnsforfatter, og at det er grunden til, at han ikke læses længere, da den form for litteratur er "out of time." Jeg er ikke enig i den vurdering. Spørgsmålet er, om det ikke er vor tid, der reducerer al litteratur, som portrætterer provinsen, til hjemstavnslitteratur. Desværre har denne opfattelse flere steder sneget sig ind som tankefigur i antologien. Men Linnemanns udgangspunkt er europæisk og slesvigsk, hvilket gør ham fremmed, egensindig og anderledes i 2014 i Danmark.

Linnemann er, som det noteres i antologien, flersproglig og bekendt med Flensborgs mange kulturer. I den for-

stand er han aktuel og mere moderne end hovedkulturen i Danmark. Hos Linnemann møder vi, som det bemærkes i antologien, en kultur, hvor tysk og dansk er en del af Flensborgs bybillede og et Skandinavien, der møder Europa. Forfatterskabet er derfor et kunstværk, der bærer det europæiske med størst tydelighed blandt det 20. århundredes danske forfattere, men dette synspunkt bemærkes kun indirekte i antologien. Linnemann vil derfor over tid få et nyt publikum, når blikket mod grænselandet atter engang bliver mere tydeligt i Danmark.

Bidragsyderne Annegret Friedrichsen og Ivy York Möller og delvis Johan de Mylius er opmærksomme herpå. I deres bidrag mærker man, at de er bevidste på det europæiske udsyn, som kendetegner Slesvig og Linnemann. Hos dem møder man en fortrolighed med det slesvigske og tyske. De resterende indlæg forekommer mere konventionelle, fordi de er præget af den rigsdanske selvforståelse, hvor Flensborg og Slesvig er en provins på linje med Ålborg og Odense! At begge positioner manifesterer sig symptomalt i antologien, bidrager til, at antologiens spændingsfelt bliver en kvalitet.

Ingen af forfatterne har bemærket, at Linnemann er eksponenten for det nynordiske, som i sin essens er slesvigsk, og som kom til at præge højskolefolk som Jørgen Bukdahl, C.P.O. Christiansen og Poul Engbergs syn på Norden. Her bliver man dansk ved at udleve sin slesvigskhed, ligesom man bliver nordisk ved at udleve det norske, svenske og danske. For Linnemann betød dette afsæt, at han drømte om at løsrive Slesvig fra Danmark og Tyskland og give Slesvig samme status som Færøerne. Linnemann så et regionalt Europa som fremtidens Europa, hvor vi var forankret i vores kultur og selvværd, og herfra mødte det fremmede og særlige. Det er et sådant syn mange af os slesvigere, hvis vi skal være ærlige, til tider tumler med, og som forfatterne i antologien tilsyneladende ikke er

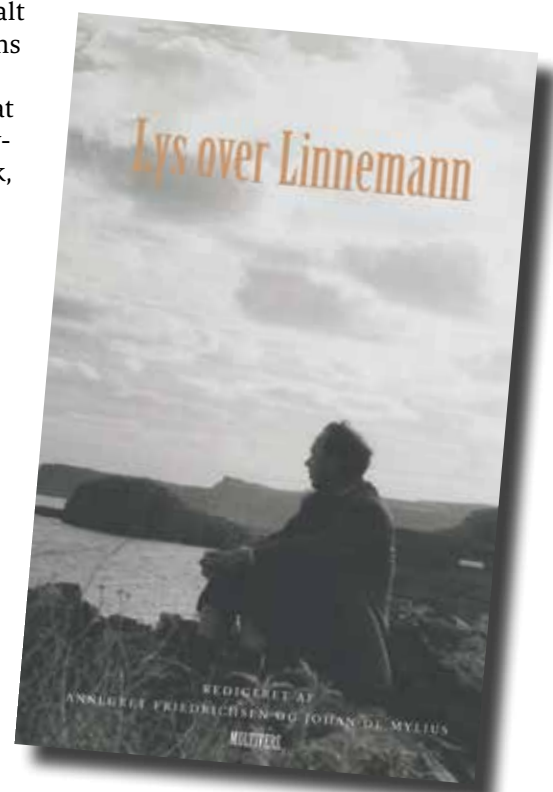
bekendt med, til trods for, at det har haft en afgørende virkningshistorie.

Annegret Friedrichsens artikel *Byen, landskabet og lyset*, Johan de Mylius' *Om Fabrikanten* og især det fremragende bidrag af Flensborg-professoren Ivy Möller-Christensens *Vort mål er landet*, vi ikke fatter løfter sammen med Gjesings essay antologien op til et perspektiv, som gør bogen til noget særligt.

Og så afslutningsvis: Det er en fin titel bogen bærer. *Lys over Linnemann* fortæller, at lyset spiller en særlig rolle for Linnemann, hvilket er sandt – særlig det lys, som er så enestående, når det møder det bakkede Flensborg. Det havde Linnemann blik for allerede, da han var elev på Duborg-Skolen! ● ●

LYS OVER LINNEMANN. Redigeret af Annegret Friedrichsen og Johan de Mylius. Forlaget Multivers 2014. 255 sider. 245 kr.

Thue Kjærhus er forstander på Rønshoved Højskole.

ANMELDELSE

Wilhelm Camphausen: Der Übergang nach Alsen, 1866.

UKENDT TYSK BILLEDmateriale FRA 1864

Det var i 1864 ikke fotografen, der kom tæt på krigen, men kunstneren. En fælles dansk-tysk udstilling og bog viser hidtil ukendte tyske slagmalerier fra krigen i 1864.

Af Lars N. Henningsen

“Min Nød er stor, men det er mig en Trøst i min Sorg at vide, at Retten tager sig af Faldnes Efterladte.” Sådan skrev enken efter møllersvend N.C. Larsen i en ansøgning om pension, da ægtemanden var faldet på Dybbøl 18. april og havde efterladt hende med to små børn. Historien om Larsen og hans enke indgår i den dansk-tyske 1864-udstilling, som frem til 26. oktober kan ses på museet på Sønderborg Slot og derefter fra november 2014 til 1. marts 2015 på Nationalmuseet i København.

Citatet rammer udstillingens fokus: krigens betydning for de mennesker, som blev berørt.

Bogen *Mennesker i krigen 1864 Men-*

schen im Krieg er udstillingens katalog, og det er for hovedpartens vedkommende gennemført tosproget. Bag udstilling og katalog står landsbiblioteket i Kiel ved dets leder Jens Ahlers og Museet på Sønderborg Slot ved museumsinspektør Inge Adriansen. Kataloget er en overraskende læse- og billedbog. Det skyldes ikke mindst, at der i udstillingen indgår en samling af tyske slagmalerier, som ikke har været vist offentligt de sidste 100 år. De lå gemt i landsbiblioteket i Kiel og andre tyske samlinger og viser en preussisk-østrigsk krigsheroisme, som det længe ikke har været god tone at vise. De fører beskueren tættere på krigen og dens gru end de fotos fra tiden, som ellers

har været så meget benyttet i de seneste års publikationer om krigen.

SAMFUNDSPYRAMIDEN I KRIG

Katalogets første del gengiver udstillingens bannere og montere. De fremstiller krigens forhistorie, gang og følger og eksemplificerer forløbet ved at fortælle om 15 danske og 15 tyske personer. Ned gennem samfundspyramiden følger vi fyrster og ministre, officerer, litterater, præster, sygehjælpere, kunstnere og fotografer, ned til de menige soldater og den lokale gårdejer på Dybbøl, hvis gård måtte vige for fæstningens belejring. Kildecitater, billeder og genstande er en levende krigshistorie, hvor vinklen hele tiden

ændrer sig fra dansk til tysk side, og hvor der stadig skiftes socialt niveau mellem de fremstillede personer.

Sygeplejen under krigen er emnet for et særligt kapitel af den erfarne krigshistoriker Gerd Stolz. 1864 danner epoke i sanitetsvæsenets historie, også hvad angår lægeindsats og udstyr til transport og behandling af de sårede. Mange tyske sygeplejere fra evangeliske og katolske organisationer drog til fronten. Uden dem havde lazaretterne næppe fungeret.

KUNSTNERNE VED FRONTEN

I 1864 var krigsherrerne som i andre krige betænkt på propaganda. Fra preussisk og østrigsk side blev der engageret fotografer og kunstnere, som skulle levere billeder med det rette nationale indhold. Fotografer som Brandt og Junod fulgte i hælene på tropperne og tog fine billeder fra Dannevirke og Dybbøl og lokaliteter i Jylland. Men tidens fototeknik tillod ikke at gengive de bevægede kamphandlinger. De gamle fotos bringer os derfor ikke tæt på krigens virkelighed, og de fylder ikke meget i hverken udstilling eller katalog. Det gør derimod samtidige tegninger og malerier. Kunstnere var med ved fronten, de fastholdt kamphandlingerne i det bevægede nu med al dets gru og død. Senest et par uger efter forelå mange tegninger omsat til træsnit eller litografi i aviser og magasiner, så de kunne nå ud til tusindvis af læsere i ind- og udland.

Det var fremragende historiemalere, som fulgte hæren i officielt tysk ærinde, store navne som Wilhelm Camphausen, Emil Hünten, Georg Bleibtreu, Adolf Northen og Fritz Schulz. De bearbejdede hurtigt deres skitser til kæmpestore slagmalerier. Næsten religiøst blev den preussiske sejr stiliseret med forbillede i ældre tiders dommedagsbilleder. I formater på op til 190 x 250 cm kom disse

heroiske slagscener på udstilling i Berlin. Disse statsloyale malerier var sammen med lignende lærreder fra krigen i 1866 og 1870-71 med til at skabe den tyske tolkning af 1864 og vejen til Det tyske Kejserrige. Flere af billederne blev senere vist på en stor preussisk Dybbølmindeudstilling i Sønderborg i 1914, men siden har de været hengemt i landsbiblioteket i Kiel. Deres ånd og stil var ikke længere god tone. Fortjenstfuldt er det derfor, at den nye udstilling trækker de store olie-billeder frem af glemslen.

Billederne er interessante som historisk dokument. Ingen andre billedmedier bringer os tilsvarende tæt på krigens virkelighed. De fastholder soldaterne i kampens voldsomhed, og går ikke uden om krigens tabuer: de døde og krigens gru. I kataloget giver den tyske kunsthistoriker Bärbel Manitz dem en interessant tolkning, desværre kun på tysk. Det er godt, at disse længe politisk ukorrekte tyske billeder af jublende sejrstemning nu er draget frem, også for et dansk publikum.

De står i skærende kontrast til billederne fra dansk side, som præsenteres i et kapital af Inge Adriansen. Her ses ingen jublende sejrscener, kun heroiserende skildringer af soldaternes og officerernes mod og udholdenhed midt i al fortvivlelsen. De danske billeder skulle bidrage til at opbygge folkets moralske kraft efter nederlaget, de tyske forkyndte Preussens heltegerninger og vejen mod kejserriget.

Fremdragelsen og fortolkningen af det hidtil ukendte tyske billedmateriale er udstillingens scoop. Derfor er det krepert, at gengivelsen af netop disse tyske

● ● de tyske slagmalerier fører beskueren tættere på krigen og dens gru, end de fotos fra tiden, som ellers har været så meget benyttet i de seneste års publikationer om krigen ● ●

topstykker i kataloget er ret mislykket. Flere af de gigantiske billeder er gengivet for mørkt, nogle i for lille format. De kommer slet ikke til deres ret i bogen, så der er al grund til at ile til udstillingen, mens den endnu er tilgængelig. En trøst er det, at bedre gengivelser af nogle af billederne kan ses i Bärbel Manitz' lille hefte *Bilder zum Krieg 1864* udgivet af landsbiblioteket i Kiel i 2013.

Bortset fra denne skønhedsplet må man glæde sig over det fine udstillingskatalog, virkeliggjort i harmonisk samarbejde hen over landegrænsen af 1920. ● ●

Jens Ahlers (red.): *Mennesker i krigen 1864. Menschen im Krieg*. Udgivet af Schleswig-Holsteinische Landesbibliothek & Museum Sønderjylland – Sønderborg Slot. Kiel/Sønderborg 2014. 360 sider, rigt illustreret.

Lars N. Henningsen er dr. phil. og forfatter og tidligere arkiv- og forskningschef ved Studiesamlingen i Flensborg.

ANMELDELSE

De gode historiers tid, kalder Niels Peder Nørregaard og Thomas Knudsen deres ophold på Rødding Højskole i 1953.

Foto: Kirstine Edith Tøft

FRA PLOVEN – OG HVORHEN?

Rødding Højskoles Elevforening har begået en bedrift ved at udgive en flot udstyret bog med velskrevne interviews til belysning af, hvad den enkelte kan få ud af et højskoleophold. Egentlig ved vi det allerede fra fortællinger i familien og omgangskredsen, men her er der sat spot på netop dette tema.

Af Knud-Erik Therkelsen

Folkeoplysningen har altid lidt under, at udbyttet for den enkelte deltager i et aftenskolekursus, et år på efterskole eller et højskoleophold kun vanskeligt kan dokumenteres. Ser man på de sidste årtiers voldsomme nedskæringer på stort set alle folkeoplysningens områder, har nedskæringerne bl.a. deres baggrund i, at der ikke rigtig foreligger statistik, som dokumenterer værdien af de tætte menneskelige relationer, som opstår, og betydningen heraf for det faglige udbytte af f.eks. et højskoleophold. For slet ikke at tale om

dokumentation af sammenhængen mellem den enkeltes erfaringer i det tætte højskolefællesskab og det efterfølgende engagement i det store fællesskab derude i virkeligheden.

Rødding Højskoles Elevforening har begået en bedrift ved at udgive en flot udstyret bog på 160 sider – om ikke et litterært, historisk eller kunstnerisk mesterværk, så dog en bog med velskrevne interviews til belysning af, hvad den enkelte kan få ud af et højskoleophold. Egentlig ved vi det allerede fra fortællinger i familien og omgangskredsen, men her er der sat spot på netop dette tema.

Bogen "Fra ploven" er 20 menneskers fortælling om, hvad deres ophold

på Rødding Højskole i perioden 1931 til 2012 kom til at betyde for dem. Fortalt til og dygtigt skrevet og fotograferet af tidligere elever fra samme højskole.

Rødding Højskole var med Hans Lund som forstander frem til 1953 og det første årti under Arne Fog Pedersens ledelse frem til 1976 en bondehøjskole. 90 % af eleverne kom fra plogen og skulle efter højskoleopholdet tilbage til plogen. Der var for langt de fleste ingen tvivl om perspektivet – højskoleopholdet handlede om at forberede sig menneskeligt såvel som fagligt til et landboliv, som regel i en vestjysk landsby. Det kendetegner også bogens første syvotte portrætter fra 1931 til 1954. De kom fra plogen – og de skulle tilbage til plogen.

De følgende seks-otte portrætter fra 1957 til 1976 handler om at springe ud fra landbruget. Det gælder f.eks. Jens Bilgrav Nielsen, der blev en landskendt politiker, Gert Eilreich, der i alle tilfælde i Sønderjylland blev en kendt radiojournalist, og Grænseforeningens næstformand Jørgen Bruun Christensen, der dog vendte tilbage til landbruget som landbrugsskolelærer. Alle kom de fra plogen, men deres ophold på Rødding, og vel også den generelle automatisering i landbruget, gjorde, at de søgte nye veje. Undtagelsen, der bekræfter reglen, var Doris Ottesen, der i 1965 som en af de allerførste møder op på højskolen med en studentereksamen og helt andre forventninger til et ophold, end skolen kunne indfri. Det lærte Rødding Højskole i løbet af de kommende år.

De resterende portrætter frem til 2012 beskriver med et par undtagelser unge mennesker, som ikke har landbruget til fælles, men netop en studentereksamen. Skolen selv har nu bevæget sig væk fra plov-perspektivet, det handler ikke om et snævert arbejdsliv i en bestemt branche (selv om flere af de sidst portrætterede ender i offentlige stillinger som f.eks. lærere), men om et mere almindennende og eksistentielt perspektiv.

To af de sidste portrætter er af unge med fremmed baggrund på vej ind i dansk sprog og kultur, Ezekiel fra Cameroun og Abdullah fra Afghanistan. De er på samme måde som Doris Ottesen i 1965 budbringere om en ny tid for Rødding Højskole og højskolebevægelsen. Højskolen er ikke længere ramme for danskeres vej fra og til plogen, men om menneskers vej fra verden til Danmark og forhåbentlig også om danskeres vej til verden.

Man kan også tværlæse portrætterne med andre briller end de erhvervsmæssige. Skolens skiftende forstandere nævnes behørigt og respektfuldt, og læseren kan i de mange citater følge forstanderens nedstigning fra en

altdominerende næsten guddommelig position til et almindeligt menneske, der møder eleverne i øjenhøjde.

Sønderjylland og det nationale skinner igennem som et væsentligt tema, især fra en række af de ældst portrætterede, som har hørt Hans Lunds og Arne Fog Pedersens foredrag og oplevet nazisme og besættelse. Man har en klar fornemmelse af, at Danmarkshistorien og specielt Sønderjylland fylder meget for de ældst portrætterede og mindre for de yng-

ste, bortset fra Hans-Tyge Haarlov, der i mødet med Georg Bendix' undervisning i 1998 selv bliver tændt som historieformidler og højskolelærer.

Og en enkelt oplysning går igen i næsten alle artikler, nemlig den, at Rødding Højskole er verdens ældste højskole, grundlagt i 1844. At slesvig-holstenerne grundlagde en lignende national kostsko-

le for voksne i Rendsborg allerede i 1842 med det stik modsatte formål, nemlig at fremme tyskheden i Slesvig, indgår ikke i Rødding Højskoles mytologi. Nordkolleg Rendsburg havde ganske vist ikke grundtvigske ideer med i initiativfasen, men var dog en kostskole for voksne, som fortsat eksisterer.

Åndens løsen er bedrifter – siger Grundvig. Det er en bedrift, at en gruppe tidligere højskoleelever, organiseret i Rødding Højskoles Elevforening, går sammen om at realisere dette bogprojekt. Får ideen, skaffer pengene, finder personkredsen, organiserer besøgene, skriver artiklerne, tager billederne osv.

● ● Skolens skiftende forstandere nævnes behørigt og respektfuldt, og læseren kan i de mange citater følge forstanderens nedstigning fra en altdominerende næsten guddommelig position til et almindeligt menneske, der møder eleverne i øjenhøjde ● ●

osv. Ånden på Rødding Højskole forløses i dette bogprojekt. Det er godt gået, og vi er spændte på, hvad tidligere elever fra Rødding Højskole nu kan finde på. ● ●

"Fra plogen". Portrætter af tidligere elever på Rødding Højskole. Fortalt af højskoleelever til højskoleelever. Udgivet af Rødding Højskoles Elevforening. 160 sider.

ANMELDELSE

“SKAL VI TALE LIDT OMKRING DET DANSKE SPROG?”

Da sprogforskeren Jørn Lund var ung, stod man op i den årle morgen. I dag står man sygt tidligt op. Daggry er afløst af kl. lort. Men Lund beklager ikke de skred, der er sket i sproget. Vi danskere ville tale som på vikingernes tid, hvis der ikke var bevægelse i skidtet, siger han i ny bog.

Af Helle Solvang

Med ord som “vitaliseringsmiljøer, værenskompetence og det selvprogrammerende barn” signalerer man, at man tilhører et bestemt fagligt miljø. Man taler om “værenskompetence”. Men egentlig er det ganske enkelt “livsduelighed” og “livsglæde”, der menes, siger Jørn Lund. Og “selvprogrammerende børn er vel børn, der skal lære at lære.”

Selvom det er en træt mand, der er afbildet på forsiden af Jørn Lunds seneste udgivelse "Dansk i skred – 52 sproglige opstrammere", så bliver sprogprofessoren øjensynligt aldrig træt af at svare høfligt på danskeres og udlændinges mange spørgsmål om sproget. Dog sporer man også en befriende kontant tone overfor de såkaldt sprogskuffede, sprogrøgterne og lystpedanterne. Måske er også Jørn Lunds liv for kort til brok. Jørn Lund er uden tvivl den person, som offentligheden kender som den største autoritet, når det gælder det danske sprogs udtale og udvikling.

LYSTREJSER I SPROGLIGE LANDSKABER

Bogen dækker stort set alle tænkelige sproglige landskaber. Det er vist kun kontorlandskabet, som Jørn Lund ikke gennemtrawler med sin sans for det, der karakteriserer faggrupper, politikere, sportsfolk og købmænd. Vi kommer i sandhed vidt omkring fra Karen Blixens denglish ("Hvis vi ikke havde koncentreret os på løver alene") og 1600-tals digteren Sehesteds lystpoesi ("Stik piben ind, så kan du sækken klemme/Med dine lån") til nutidens win-win konsulentsprog og politikeres talen-udenom-manøvrer ("Jeg er meget glad for netop det spørgsmål..."). Vi hører om rejsebranchens hårdtpumpede forsøg på at nå de unge med "Extreme Party Pakker", slogans og vendinger som "Den vildeste ferie i dit liv" og "Vi vælter gennem byen i hæsblæsende tempo" og om mediernes dækning af virksomheders nedtur med krops- og voldsmetaforer: "Novo-aktie styrtbløder og går sukkerkold", "Klar ved skafottet", "Får smæk på børsen", "... massive kurstæsk", "kæberasler" og "gevaldige bank".

VI RULLER UD, LØFTER OG SKYDER I GANG

Ligesom en virksomhed kan blive sendt i gulvet af sådan en omgang i mediemøllen, kan man som læser også gå hen og blive vel mørbanket i sommer-

heden af alle Lunds eksempler. Han kalder det lystrejser, og det er åbenlyst, at han har haft en google-fest, og derudover må han også være begavet med disciplinerede notat-vaner og en uovertruffen hukommelse.

Der er dog én efterhånden temmelig udbredt tendens, som ikke har fundet vej til Jørn Lunds landskaber, nemlig at ordet omkring dukker op, hvor man før bare sagde om, f.eks.: "Vi skal tale lidt omkring det seneste forlig" og "Lad os tale lidt omkring det danske sprog". Men ellers får man faktisk det indtryk, at bogen har alle tendenser og sprogforandringer med. F.eks. er vi ramt af alt muligt. Vi er arbejdsramte, børneramte, ferieramte og samspilsramte. Vi ruller ud, løfter og skyder i gang. Udsalg og forhandlinger skydes i gang, møder bliver kickstartet og skolereformen rullet ud. Belastede skoler skal have et løft, og der skal gennemføres "et samlet løft af folkeskolen". Hvor vi før i tiden løste opgaver, løfter man dem nu. Ingen går vist ram forbi.

FORSKANS JER IKKE BAG ORDENE

Der, hvor opremsningerne af ord, vendinger og tendenser for alvor rammer mig, er i afsnittet om skolen. Jørn Lund har haft et kritisk øje på sproget i uddannelsessektoren igennem mange år, bl.a. i bogen "Sidste udkald – om dannelse og uddannelse fra 1998". I den aktuelle bog fortæller han om et skoleledelses-seminar, han har deltaget i for nylig. Med ord som "vitaliseringsmiljøer, værenskompetence og det selvprogrammerende barn" signalerer man, at man tilhører et bestemt fagligt miljø. Man taler om "værenskompetence". Men egentlig er det ganske enkelt "livsduelighed" og "livsglæde", der menes, siger Jørn Lund. Og "selvprogrammerende børn er vel børn, der skal lære at lære."

Gør det nu simpelt! – opfordrer han. Han har googlet og googlet, og opfordrer os til at google med og gå på opdagelse: "Kollaborativ læring, oplevelseskompetence, læringsrum, forandringspotentialer og feedforwardprocesser". Hvordan vil undervisningsmiljøet afspejle den ønskede inklusion rent sprogligt med et sådant distancerende og fremmed sprog? – spørger Jørn Lund. Og det er her, når han henvender sig direkte til undervisere, pædagoger og teoretikere, der har med skolens udvikling at gøre, at jeg synes, han er allerbedst: "Forskans jer ikke bag ordene ... Jeg ser frem til, at den pædagogiske debat kommer til at udspille sig i et sprog, der ikke skal imponere, men inkludere."

DET SKRIDER

Det skrider, det sprog, vil nogle mene. Andre, heriblandt Jørn Lund, er ikke bekymrede, men følger nysgerrigt transformationen af ord fra en betydning ►

- til en anden, eller den glidende afløsning af et ord med et andet. Som f.eks. "jeg tror", som nu ofte afløses af "jeg tænker".

"Tarvelig" har en anden betydning nu, end det havde tidligere, hvor tarvelig betød fattig eller ussel. I dag får man ikke at vide, at man skal tage den med ro. Det hedder "rooolig nu". Det er bare at følge med, og de lystpedanter, sprogrøgttere og fejlfindere, som brokker sig over andres sproglige uformåen og sprogets generelle forfald, får et hårdt tiltrængt slag med fars hammer. Jørn Lund bruger ganske vist ikke vold, heller ikke i ordenes verden. Så den pæne og venlige professor uddeler "en relax!" Det er sådan, han f.eks. forsøger at sætte en stopper for den diskussion, der hver fjerde år dukker op om, hvorvidt man kan kalde "de olympiske lege" for "olympiade": "En del lystpedanter har stor glæde af at rette folk, der bruger udtrykket Olympiade

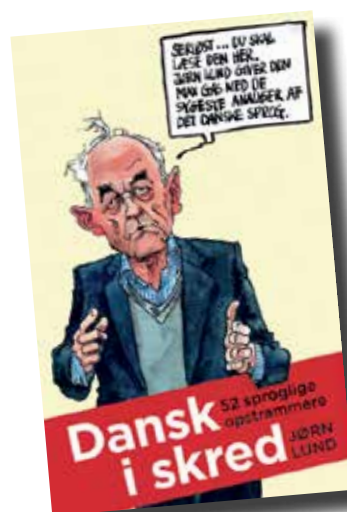
●● De lystpedanter, sprogrøgttere og fejlfindere, som brokker sig over andres sproglige uformåen og sprogets generelle forfald, får et hårdt tiltrængt slag med fars hammer ●●

i den nye betydning (= Olympiske Lege), men jeg vil foreslå... nogle sproglige afspændingsøvelser; ord og udtryk kan kun sjældent fastholdes i den betydning, de havde for et par tusind år siden...."

STRAM HÆNGEMULEN, MIKKELSEN

Som nævnt rummer "Dansk i skred" 52 såkaldte sproglige opstrammere. En del kan betegnes som kulturkritik, andre har mere konkrete adressater, heriblandt skuespiller Mads Mikkelsen, som ifølge Jørn Lund sjusker med udtalen i rollen som Struense i filmen "En kongelig affære". "Stram hængemulen, Mikkelsen," tordner Lund med en tone, der på én og samme tid signalerer munterhed og autoritet. Man kunne så til gengæld ønske, at der også havde været strammet lidt op i Jørn Lunds 52 lystrejser. De kunne trænge til en redaktionel opstramning og en vægtning af nogle emner frem for andre. Alle landskaber og rejser synes lige vigtige. Uddannelsessporet og betragtningerne om sproget i konkurrencekulturen kunne have været spændende at komme mere i dybden med.

Lund giver i forbifarten et helt nyt perspektiv på jantelovsdanmark. Jante-tendenserne er måske så småt ved at forsvinde i konkurrencekulturens dyrkelse af den sociale kompetente vindertype, nævner han i forbifarten. Konkurrencen sætter helt andre sproglige aftryk, end dem vi har kendt tidligere. Måske er vi ved at vrænge os ud af jantes svøbe? Og måske er nogen røget langt over i den anden grøft? Det er en vigtig iagttagelse, så her er bolden givet op til Lunds næste underholdende og ekvilibristiske udgivelse om vores fælles sprog. ●●

Jørn Lund: "Dansk i skred – 52 sproglige opstrammere". Gads Forlag. 207 sider. 194 kr.

Helle Solvang er vært på Sproglaboratoriet på Danmarks Radios P1

THERKELSENS HJØRNE

Retten til at kalde sig dansker – eller tysker

Den tysk-danske journalist Thomas Borchert beklager sig i et åbent brev til danskerne (i Jyllands-Posten den 27. juli) over, at vi taler så meget om os selv som gruppe: "Danskerne – sådan hører jeg, ligesom jer, utallige gange hver dag fra politikerne eller fra journalister – er en fast sammensvejet enhed. I vil og gør alt i største enighed. Og på vidunderlig vis altid det rigtige." Brevets pointe er, at ikke alle, der bor i Danmark, er danskere. Derfor burde vi i samfundsdebatten omtale os selv som borgere for på den måde at vise, at alle er med.

Men Thomas Borchert smider barnet ud med badevandet og glemmer nuancerne. For "Danskerne findes i mange modeller", som Ebbe Kløvedal Reich skriver. Når vi taler om danskerne som gruppe, spænder begrebet bredt og inkluderer også den fjerdedel af befolkningen, som, set over et par generationer, har fremmed blod i årene.

Det sker desværre ofte i vores ophedede indvandrerdebat, at vi trækker danskerkortet og tegner et unuanceret billede af dem og os. Og det sker derfor også ofte, at danskere med anden kulturel/sproglig baggrund trækker f.eks. muslim-kortet og tegner et tilsvarende unuanceret billede af os og dem. Og nu gør Thomas Borchert det ved som tysker, der åbenbart føler sig udenfor, at skrive et åbent brev til danskerne og kritisere os for at omtale os selv som danskere.

Men vi har brug for at kunne være og omtale os som danskere, ligesom tyskere har brug for at kunne være tyskere og omtale sig som sådan. Det er vigtigt, ikke mindst for at holde sammen på demokra-

tiet, at vi har en betegnelse for det fællesskab, hvorunder vi er solidariske og loyale borgere. Der er brug for mindst et par mellemstationer eller fællesskaber imellem det at være individuel borger og så verdensborger, og disse mellemstationer eller mellemidentiteter er f.eks. danskere og tyskere, og siden hen europæere.

Jeg har mødt mange tyskere gennem tiden og bemærket deres utilpashed ved at tale om det tyske flag, det nationale, historien, folket, fordi disse begreber er perverteret af nazismen. Borchert skriver: "I mit eget land har »tyskerne« som bekendt ikke altid fundet de rigtige løsninger."

Nej, det er rigtigt. Men det betyder ikke, at der ikke er en tyskhed. Den er bare defineret modsat, hvilket den ikke bliver mindre tysk af. Nogle tyskere kalder sig endda europæere i stedet for tyskere, hvilket de heller ikke bliver mindre tyske af. Man kan sige, at tyskeres afstand til deres egen tyskhed ligner danskeres forelskelse i deres danskhed. Vi er det, vi er, skabt af de forskellige historier, som blev skrevet.

Den tyskhed, vi møder hos tyskerne, bærer på mange måder fremtiden i sig, fordi tyskerne har brændt fingrene, og vedkender sig det. Opgaven for tyskerne må være at formulere en tyskhed, som rummer bevidstheden om den forfærdelige historie, som aldrig må gentage sig, og samtidig glæden ved at være tysker, flagende, stolte over verdensmesterskabet i fodbold osv. Den tyskhed har vi i Europa hårdt brug for. ● ●

*Knud-Erik Therkelsen
er generalsekretær i Grænseforeningen.*

KALENDER

AUGUST

29-30/8 Møde i Grænseforeningens bestyrelse

SEPTEMBER

12-13/9 Efterskoleseminar på Christianslyst for tidligere efterskoleelever
27/9 Lokalforeningsmøde i Jystrup

OKTOBER

4/10 Lokalforeningsmøde i Middelfart
4/10 Møde i Grænseforeningens formandskab

NOVEMBER

6-7/11 Efterskoleseminar på Christianslyst (efterskolrelærere og lærere fra de danske skoler i Sydslesvig).
7/11 Møde i Grænseforeningens formandskab (Husum)
8/11 SSF's landsmøde i Husum
20-22/11 Sydslesvigsk delegation besøger København
20/11 1864-udstilling på Christiansborg
28/11 Møde i Grænseforeningens formandskab
29/11 Møde i Grænseforeningens bestyrelse

MAJ 2015

9/5 Sendemandsmøde

JUNI 2015

11-14/6 Folkemøde på Bornholm
19-21/6 Sydslesvigiske årsmøder

DEBAT

ISTEDLØVEN SKAL OGSÅ HAVE EN TYSK KRANS

Vi har netop passeret Isteddagen den 25. juli. Om morgenen kl. 8.30 samledes en lille dansk skare på den gamle kirkegård i Flensborg for at mindes de faldne i Istedslaget i 1850. Det er en traditionsrig og stilfærdig dansk mindestund, som har rødder tilbage til 1920'erne, ja måske endnu længere tilbage. Og dog er situationen en ny i dag, for i 2011 vendte Istedløven, det store mindesmærke fra 1862 over sejren og dens faldne, tilbage til kirkegården fra sit eksil siden 1864.

Løven har altid været selvbevidst og stillet krav. Det gør den også efter sin genopstilling. Spørgsmålet er derfor: Tager den traditionsrige danske mindestund mon i dag det rette hensyn til, at løven er vendt tilbage til Flensborg?

Frem til 2011 var der enkle spilleregler for programmet ved det danske mindesamvær denne julimorgen. Man samledes omkring mindehøjen for de faldne i krigen. De faldne blev mindet ved nedlæggelse af

to danske kranse, en fra slesvigske fodregiment i Haderslev og en fra den danske forsvarskommando. Der blev sunget to sange, chefredaktøren for Flensborg Avis holdt en tale, og generalkonsulen indbød til efterfølgende morgenkaffe på Generalkonsulatet. Den smukke tradition var opbygget siden 1920'erne med mindehøjen som samlingssted.

I 2011 vendte løven tilbage, og fra 2012 skuer den opmærksomt hen over morgenselskabet på Isteddagen. Hvad ser løven så i dag? Den ser, at man stadig samles foran mindehøjen med nedlæggelse af de to traditionelle danske kranse. Sådan var det, og sådan er det fortsat. Men løven ser også noget nyt. Den ser, at der desuden nedlægges en dansk krans fra forsvarskommandoen ved dens imponerende sokkel. I 2014 blev denne krans sågar nedlagt som en integreret del af hele ceremonien – umiddelbart efter kransenedlæggelsen ved mindehøjen.

Her må jeg spørge: Er dette nu berettiget

og rigtigt? For den genopstillede løve er en ny løve. Det betyder for mig at se, at der i dag gælder andre betingelser for benyttelsen af løven. I dag er den et dansk-tysk venskabsmonument, og den kan ikke benyttes som del af en rent dansk mindehøjtidelighed. Begge folk må være med, når der nedlægges kranse ved den nye løve.

Mit spørgsmål må derfor lyde: Vil det ikke være klogt at holde løven ude af den traditionelle danske mindehøjtidelighed fremover? Mens løven stod i København kunne den med fuld ret få en dansk krans. Efter flytningen til Flensborg vil den ikke kendes ved kranse blot fra én side.

Anderledes udtrykt: Jeg vil ønske, at vi også fremover kan samles til den smukke danske mindehøjtidelighed den 25. juli. Det skal vi gøre med Mindehøjen i centrum. Lad så den nye sympatiske løve se ubekrænset til – fra sit nu så ophøjede stade. ● ●
(Forkortet, red.)

Lars N. Henningsen, Aabenraa

KARSTEN FLEDELIUS TAGER FEJL

I Grænseforeningens vision hedder det: "Erfaringerne fra det dansk-tyske grænseland er en væsentlig inspiration for sproglig og kulturel mangfoldighed i en verden under forandring.

Karsten Fledelius artikel i Grænsen juni 2014, "Et Ukrainsk Dybbøl" lever ikke op til Grænseforeningens vision, fordi han i sin analyse af analogien Slesvig-Holstens/Krims historie lægger til grund, at Krim forbliver indlemmet i Rusland, og dermed anerkender han Putins annektering af Krim på trods af manglerne i analogien.

Den åbenlyse mangel i analogien er for det første, at Krim ikke har fælles grænse med Rusland, som Slesvig og Danmark har. For det andet har samtlige folkeafstemninger på Krim haft flertal for Ukraine – bortset fra den sidste. Selv Karsten Fledelius indrøm-

mer, at denne ikke var "fair and free" modsat folkeafstemningen i Slesvig i 1920. For det tredje drager Karsten Fledelius analogi mellem Danmarks krav om grænseflytning til Ejderen i 1864 og 1945-46 med Ruslands og Putins krav på Krim. Rollerne er uægtelig forbyttede. Analogien skal selvsagt være Tysklands og Bismarcks krav på grænsen ved Kongeåen.

Jeg tillader jeg mig at påstå, at Karsten Fledelius støtter Ruslands annektering af Krim under dække af en mangelfuld analogislutning til den dansk tyske grænsehistorie og dermed manglende respekt for Grænseforeningens vision. ● ●
(Forkortet, red.)

Sven-Peter Nygaard, Hørsholm

SOLDATEN I KUNSTEN

DEBAT OG BRUNCH

Grænseforeningen for Vejle Vesteregn inviterer sammen med Give-Egnens Museum til paneldebat søndag den 7. september 2014 kl. 10-12.30

Alle er velkomne. Vi starter med brunch kl. 10, og derefter er der paneldebat.

Paneldebatten styres af Grænseforeningens nyvalgte formand, folketingsmedlem Mette Bock. I panelet sidder bl.a. Victor Madsen Greve, tidl. præst i Frederiksstad og feltpræst i Afghanistan, kunstner Simone Aaberg Kærn (maleri af bl.a. Anders Fogh Rasmussen i Folketinget), kunstnerduoen Søren Møller og Markus Hersbach og Jan P. Jessen, leder af Den Slesvigske Samling.

Både i fortid og nutid har krigens udøvere, soldaterne, været genstand for kunstneres interesse.

Hvordan er den danske soldat anno 1864 og soldaten i dag fremstillet i kunsten? Hvilket formål tjener disse skildringer? Hvad kan vi som samfund bruge dem til?

Debatten kan give perspektiv på, hvad krig gør ved os som nation og ved de individer, der som repræsentanter for landet, deltager i krigshandlinger.

Efter debatten er der lejlighed til at se museets aktuelle audioudstilling "1864NU".

PRIS: Voksne kr. 120 for brunch og debat, uden brunch kr. 40 i entre.

Vejle Vesteregns venskabsforeninger i Sydslesvig deltager i dagens arrangement.

TILMELDING SENEST DEN 1. SEPTEMBER til Kirsten Rykind-Eriksen, mobil 4026 5489, mail: rykind@bbsyd.dk.

Arrangementet er økonomisk støttet af Grænseforeningen, Give-Egnens Museum, Johanne og Ejnar Flach-Bundegaards Fond og Vejle kommune.

LOKALFORENINGER

LOKALFORENINGERNE
Arrangementer sendes til Claus Jørn Jensen på graenseforeningen@privat.dk eller til Åbenråvej 22, 6400 Åbenrå. Deadline for arrangementer, der ønskes med i næste nummer af GRÆNSEN, er fredag 5. september.

FOREDRAG OG MØDER

Se lokalforeningernes detaljerede program på: www.graenseforeningen.dk/kalender

SYDDANMARK

Grindsted-Billund

22. september kl. 19.30
Ungdomsgården, Grindsted.
Troels Ravn, MF (A) og Anni Matthiesen, MF (V) spiller 1864-spillet og diskuterer de historiske dilemmaer.

Haderslev Østeramt

8. oktober kl. 19.00
Haderslev Bibliotek, Bispebroen

3. Haderslev. En aften med forfatteren til den prisbelønnede bog i 2013 "Forbandede yngel", Anne-Cathrine Riebnitzsky. I samarbejde med Sprogforeningen, Foreningen Norden og Haderslev-bibliotekerne. Billetter til 75 kr. kan købes på www.haderslevbibliotekerne.dk

Kerteminde og omegn

18. september kl. 19.00
Mødestedet, Strandvejen 10, Kerteminde. Danmark mister Norge. Tidl. sognepræst Eskild Jensen vil på mødet fortælle om en truende periode for vort lands beståen. Mødet arrangeres sammen med Foreningen Norden. Foreningerne byder på kaffe med brød.

Odense og omegn

7. oktober kl. 19.00
Frk. Hørlücks Skole, Slotsvænget 1-3 Odense. Historiske sange og anekdoter med Povl Christian Balslev, som er kendt gennem DR's P4 "Syng med den blå". Pris for dette arrangement er kr. 60.

Vejle Vesteregn

7. september
Give-egnens Museum, Donneruplundvej 2, 7323 Give. Soldaten i kunsten. Debat og brunch. Se nærmere omtale ovenfor.

NORDJYLLAND

Aalborg

22. september kl. 19.00
Vejsgaard Bibliotek, Hadsundvej 35.

LOKALFORENINGER

Jes Reiner: "Slaget ved Lundby". Af-færen ved Lundby i Himmerland 3. juli 1864 var den sidste træfning i 2. Slesvigske Krig. Jes Reiner kommer ind på, hvad der skete, og hvorfor der blev ofret så mange liv til ingen nytte.

Mariagerfjord

24. september kl. 14.30

Hadsund Menighedscenter. Johan Herold synger og spiller for til den samlede udgave af Christian Richardts "Venner, ser på Danmarks kort", hvor vi kommer hele Danmark rundt. Pris 20 kr.

Viborgegnen

15. september kl. 16.00

Viborg bibliotek. Sydslesvigudstillingen med løven. Der er officiel åbning kl. 16.00 med taler af blandt andet Grænseforeningens nyvalgte formand, Mette Bock. Udstillingen åbnes af Viborgs borgmester Søren Pape Poulsen på Skakbrættet.

26. september kl. 15.00

Skakbrættet. Overborgmester Simon Faber, Flensborg, fortæller om, "Hvad kan Flensborg bruge 1864 til?". Foredraget er i samarbejde med Grænseforeningen og Grundtvigsk Forening for Viborg og Omegn. Da sidstnævnte har programsat mødet, opkræves der entre, 50 kr. for ikke-medlemmer og 40 kr. for medlemmer. Alle er velkomne.

MIDTJYLLAND

Århus og omegn

25. september kl. 19.30

Ellevang Kirkes sal, Jellebakken 42, 8240 Risskov. Overborgmester i Flensborg, Simon Faber: "Lad fællessangen tone". Traktement: Ost, vin eller sodavand. Pris 50 kr.

7. oktober kl. 19.30

Ellevang Kirkes sal, Jellebakken 42, 8240 Risskov. Tidligere chefredaktør, Bjarne Lønborg, Flensborg Avis: "Flensborg Avis – og hvad deraf fulgte". Traktement: Snitter. Øl/sodavand. Pris 50 kr.

Horsens og omegn

11. september kl. 19.30

Klostergården, Havnealle 12A. I samarbejde med Grundtvigsk Forum, Horsens, indbydes til et spændende foredrag. Viceskoleleder Jakob Monrad taler over titlen "Skolereform, kaos eller mulighed – eller begge dele?" Om den nye skolereforms muligheder og begrænsninger.

Ringkøbing og omegn

11. september kl. 17.30

Fjordparkens aktivitetscenter, Holmelunden 10. Spisning og generalforsamling. Samvær med "Løgnhalsen fra Sønderjylland". Tilmelding: Kirsten Schmidt, 97346020, Lis Jessen 97323595, mail: jessen@nvr.dk senest 8. sept. Pris 150 kr.

2. oktober kl. 19.30

Fjordparkens aktivitetscenter, Holmelunden 10. Henrik Skov Kristensen, leder af Frøslevmuseerne, holder foredrag over temaet: "Fårhuslejren, straffelejren og landssvigerne". Hvad foregik der egentlig dengang, da der skulle renses op efter krigen 1940-45? Sammen med Skjern og Omegns Folkeuniversitetet. Tilmelding: beiterstven@gmail.com senest 30. sept. Pris 75 kr.

Skanderborg og omegn

15. september kl. 13.30

Kirkecentret, Skanderup kirke, Kirkebakken 10, Skanderborg. Foredragseftermiddag i samarbejde med Skanderborg Landboforenings Seniorklub,

hvor højskoleforstander Mads Rykind-Eriksen fra Rødding Højskole holder foredrag: "Opbrudskultur. Et signalement af Danmark under hastig forandring." Foredraget handler om de kolossale forandringer, Danmark har gennemgået de sidste 200 år, og hvad det betyder for vores hverdag. Entré inkl. kaffe/te og kage 50 kr.

8. oktober kl. 19.30

Kirkecentret, Skanderup kirke, Kirkebakken 10, Skanderborg. Sangaften. Årets anden sangaften under ledelse af Johan Herold og under medvirken af lokale kor. Entré inkl. kaffe/te og kage 30 kr.

Skjern-Tarm-Videbæk Egnen

2. oktober kl. 19.30

Fjordparkens aktivitetscenter, Holmelunden 10, Ringkøbing. "Fårhuslejren, straffelejren og landssvigerne". Foredrag ved Henrik Skov Kristensen, leder af Frøslevlejrens Museum. Se under Ringkøbing.

SJÆLLAND

Guldborgsund

6. oktober kl. 19.00

Kulturforsyningen, Voldgade 1 i Nykøbing Falster. Generalsekretær Knud-Erik Therkelsen fortæller om sit liv. Alle er velkomne.

HOVEDSTADEN

Hørsholm

7. oktober kl. 19.30

Sognegården, indgang fra Ridebanen. "1814 – krig, nederlag, frihed". Rasmus Glenthøj taler om sin velanmeldte bog om Norges frihedskamp for 200 år siden, der er skrevet sammen med Morten Ottosen fra Oslo Universitet. Der er andet at mindes i 2014 end Dybbøl. Tabet af Norge må ikke glemmes.

TURE/REJSEARRANGERET AF LOKALFORENINGERNE:

Medmindre andet er nævnt, kan du tilmelde dig uanset bopæl eller medlemskab af lokalforeningen.

Se lokalforeningernes detaljerede program på:
www.graenseforeningen.dk/kalender

SYDDANMARK

Fredericia og omegn

13. september kl. 8.00

Tur til Ejdersted – Tønning – Eidersperrwerk – Skt. Peter Ording. Afgang kl. 8.00 fra Banegården. Hjemkomst ca. kl. 19. Medbring selv mad til hele dagen, da der kun serveres kaffe og kage på turen. Drikkevarer kan købes i bussen. HUSK: pas og Euro. Pris for medlemmer 450 kr. Ikke-medlemmer 500 kr. Tilmelding senest 30. august til 7592 6082, mobil 4140 6082, mail gunhild.pedersen@gmail.com. Tilmelding er kun gyldig sammen med indbetaling til Nordea-konto: 2440-9200 500 097. Husk at angive navn ved indbetaling.

Kerteminde og omegn

30. august kl. 11.30

Kerteminde får besøg af vennerne fra Slesvig. Sammen fejrer vi foreningens 120-års fødselsdag. Vi mødes til middag på Marinaen kl. 12.00, pris 145 kr. Derefter er der besøg og kaffe i Langeskov planteskole. Medlemmer kan tilmelde sig senest 10. august på 6599 177 eller 6539 1492.

Sønderborg

30. august kl. 13.00

P-pladsen ved Bingohallen i Kruså. En anderledes byvandring i Flensborg. Vi skal bl.a. på en guidet gåtur gennem det gamle fiskerkvarter.

Mulighed for kaffe for 75 kr. Annonceres også i Ugeavisen, på vores hjemmeside og på maillisten.

Vejle Vesteregn

7. september kl. 10.00

Give-Egnens Museum, Donneruplundvej 2, 7323 Give. Besøg af vores sydslesvigske venneforeninger og paneldebat om Soldaten i kunsten. Kl. 13.30-17: Fælles udflugt. Dagen indledes med brunch. Kl. 10 paneldebat om "Soldaten i kunsten". Der bliver deltagerbetaling, som omfatter fortæring m.m. Tilmelding senest den 28. august til Kirsten Rykind-Eriksen.

4. oktober kl. 8.00

På sporet af 1864. Udflugt til Museet på Sønderborg Slot og Dybbøl. Rundvisning på i museets særudstillingen "Mennesker i 1864-krigen". Parkeringspladsen

ved Bredsten Kirke kl. 8. Pris pr. voksen for bussen kr. 200, børn kr. 50. Hertil kommer entre og evt. køb af kaffe. Tilmelding senest den 25. september til Kirsten Rykind-Eriksen.

NORDJYLLAND

Aalborg

28. september kl. 08.00

Grænselandstur til Rügen og Wismar. Søndag d. 28. september til torsdag den 2. oktober. I foreningens jubilæumsår udvider vi vores Grænselandstur til øen Rügen. Hvis man er interesseret i at vide mere og/eller ønsker at tilmelde sig, kontakt Niels Frank på tlf. 2217 0160 eller mail: niels.frank@mail.tele.dk

MIDTJYLLAND

Skjern-Tarm-Videbæk Egnen

16. september kl. 18.00

Sensommertur til Vesterled,

Vesterledvej 76, Sdr. Haurvig, 6960 Hvide Sande. Kl. 18.00 fra Tarm. Da der bliver serveret kaffe og sandwich for os er tilmelding nødvendig på tlf. 9737 5270 eller bo@trelborg.dk inden den 9. september. Vi kører i egne biler, og hvis man vil syd om Fjorden, mødes vi ved Tarm Rutebilstation kl. 18.00. Vil man ikke køre selv, så sig det blot ved tilmeldingen, så finder vi en plads. Pris 75 kr. (børn gratis).

SJÆLLAND

Guldborgsund

6. september kl. 12.30

Fællesarrangement. Grænseforeningen Guldborgsund og Grænseforeningen Lolland arrangerer tur til Middelaldercentret med guidet rundvisning. Pris med kaffe og kage 175 kr. Vi mødes ved indgangen kl. 12.30. Tilmel-

ding: Anders Larsen tlf. 29339548 eller Tine Vægter tlf. 22934696

Lolland

6. september kl. 12.30

Fællesarrangement. Se Guldborgsund

Roskilde

13. september kl. 14.00

Besøg på Mosede Fort, Mosede Strandvej 91, 2690 Karlslunde. På Mosede Fort åbnes en ny udstilling i anledning af 100-året for 1. Verdenskrigs udbrud: "Danmark under 1. Verdenskrig". Vi mødes ved indgangen kl. 14.00 og får derefter en guidet rundvisning i udstillingen. Tilmelding senest 25. august til Ejner Børsting på telf. 56 87 08 63 eller pr. mail til ejner@graensen-roskilde.dk.

GRÆNSEN 76. årgang

Peder Skrams Gade 5 • 1022 København K.

Udgiver

Grænseforeningen

Ansvarshavende redaktør

Erik Lindsø er ansvarshavende redaktør for GRÆNSEN nr. 4 og nr. 5, 2014
erik@folkeakademiet.dk. Tlf. 21 78 72 52.

Udgivelser 2014

Nr. 5 – Oktober

Deadline: Fredag 26/9. Udgivelse: Torsdag 16/10

Nr. 6 – December

Deadline: Fredag d. 28/11. Udgivelse: Torsdag 18/12

GRÆNSEN.DK

Nyheder og debat på www.graensen.dk
Webjournalist: Rasmus Vangshardt
rv@graenseforeningen.dk

GRÆNSEN elektronisk

Send din e-mail-adresse, og du får tilsendt GRÆNSEN til at læse på din computer eller din iPad.

Tryk

Jørn Thomsen Elbo A/S

Layout

www.prik.dk

Forsidefoto

Scanpix

Grænseforeningens kontor

Peder Skrams Gade 5, 1022 Kbh. K

Tlf. 3311 3063 • www.graenseforeningen.dk

Protektor: Hans Kongelige Højhed Prins Joachim

Formand

Mette Bock

mb@graenseforeningen.dk • Tlf. 3337 4907

Generalsekretær

Knud-Erik Therkelsen

ket@graenseforeningen.dk • Tlf. 2023 1984

Grænseforeningens formål

Det er Grænseforeningens formål at støtte danskheden i grænselandet, særligt syd for grænsen, at udbrede kendskabet til grænselandets forhold samt at bevare og styrke dansk sprog og kultur.

Grænseforeningens vision

Erfaringerne fra det dansk-tyske grænseland er en væsentlig inspiration for sproglig og kulturel mangfoldighed i en verden under forandring.

Grænseforeningens værdier

Grænseforeningen er en vigtig folkelig basis for den danske stats støtte til det danske mindretal i Sydslesvig og er uafhængig af partipolitiske interesser.

Grænseforeningen mener og siger:

- Demokrati, ytringsfrihed og ligeværd gælder for alle, også i forholdet til mindretal.
- Forankring i egen kultur er en forudsætning for at have forståelse for andre kulturer.
- Kulturelle mindretal er en vigtig ressource i et demokratisk samfund.
- Dansk sprog og kultur styrkes i mødet med andre sprog og kulturer.

Grænseforeningens bestyrelse

Formand: Mette Bock, Horsens

1. næstformand: Jens Andresen, Branderup

2. næstformand: Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

Region Syddanmark

Sigrid Andersen, Agerskov

Per Grau Møller, Nr. Lyndelse

Kirsten Rykind-Eriksen, Randbøldal

Region Midtjylland

Sven Beiter, Ringkøbing

Karen-Margrethe Møller, Randers

Region Nordjylland

Karsten Nørgaard Simonsen, Aalborg

Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

Region Sjælland

Lars Bjerre, Næstved

Henning Bonde, Jyderup

Region Hovedstaden

Niels Jørgen Heick, Hillerød

Ove Nissen, Rungsted Kyst

Ressourcepersoner

Jens Andresen, Branderup

Per Paludan Hansen, Frederiksberg

Peder Damgaard, Kollund

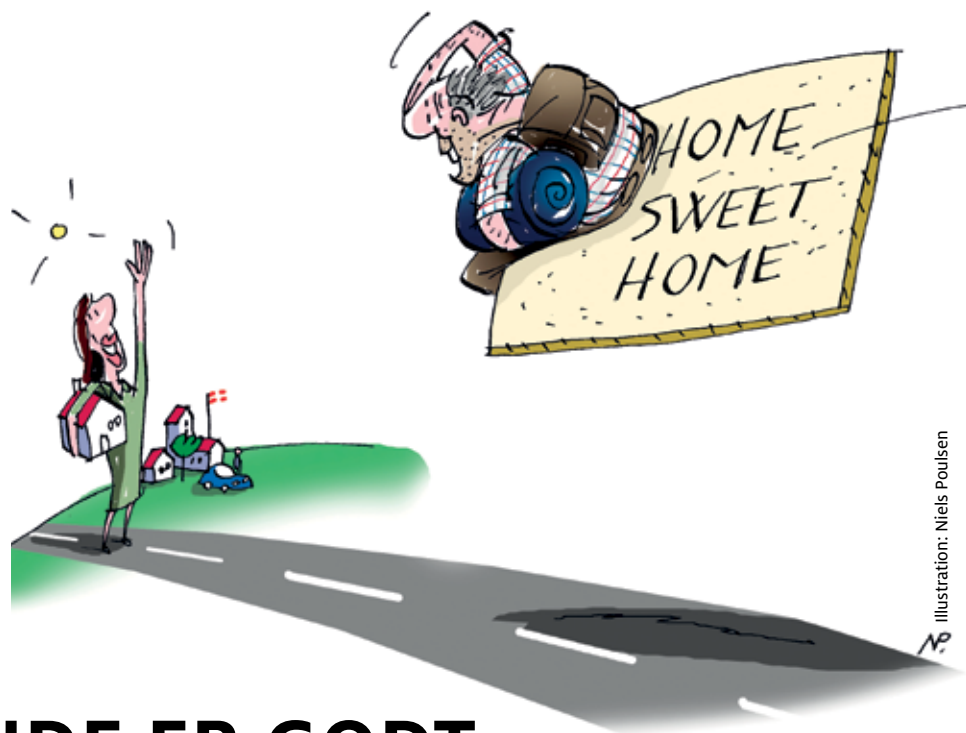

Illustration: Niels Poulsen

UDE ER GODT, MEN HJEMME ER BEDST

Af Erik Lindsø

En sikker base at ty til – i barndommen og gennem livet – giver en sikker base i os selv. Det er derfor, at ordet “hjem” indgår om det stærkeste og største i livet. Vi “venter den elskede hjem til jul”, som udtryk for den længsel, vi har. Når han “følger hende hjem”, er det andet og mere end et scoretrick, men dækker over, at han bekymrer sig om hende og tager vare på hende. Og vinder han hende, “stifter de hjem”, som udtryk for, at kærligheden skal høre hjemme et sted.

Men man kan også “gå alene hjem” eller “komme fuld hjem” og “gå neden om og hjem” og efterfølgende “stå uden hverken hus eller hjem”, som udtryk for ingen base at have. At være hjemløs er det værste af alt.

En sejr er kun noget værd, når den “hives”, “hentes” eller “bringes hjem”. Og “sejrrigt vender vi hjem”, for det er hjemme, vi bedst deler glæden over sejren.

Vi kan “lide af hjemve” – hjemve er en kendt psykisk lidelse! – men “hjemme igen” eller “godt hjemme” kan være helbredelse nok.

Vi siger noget om en person ved at sige, hvilket hjem han kommer fra: “Et godt hjem”

eller “et dårligt hjem” og i særlige tilfælde “fra et hjem med klaver”.

Vi har det bedst, når vi “føler os godt hjemme”. Og når vi vil vores gæster det allerbedst, siger vi: “Lad som om I er hjemme”. Selv meninger skal “have noget hjemme”. Når noget er det rene nonsens, siger vi, at “det har ingen steder hjemme”.

Barndommens hjem står stærkt i erindringerne, og vi sætter altid “mit” foran, når vi omtaler det – “mit barndomshjem”. Engang snakkede vi om “hjemmets arne”, og en “hjemstav” var udtryk for at have rødder og høre hjemme et sted.

Når noget er hjemligt, signalerer det tryghed og vante rammer. Når man føler sig hjemme, mærker man: Her er godt at være. Da er det, man kan sige, at man er glad i sind. Når man på den måde fyldes med glæde, bliver man generøs og mere omgængelig, og da er det man orienterer sig mod fællesskabet for at finde glæden ved næsten og de andre hellere end lykken for sig selv.

Det er derfor vi siger “ude er godt, men hjemme er bedst.” ●●